

Alevîlik Felsefî Bir Din Midir? (Alevî-Bektaşî Kardeşlerimize Bir Nidâ!)

Süleyman Hayri BOLAY*

ABSTRACT

In this article entitled "Is Alevism a philosophical religion?" has been given place to be exhibited inconsistencies and criticisms of efforts to base on first age materialism Alevism of İsmail Özmen and Esat Korkmaz. On the one hand, moreover, the ideas that Esat Korkmaz asserts that Alevism is a philosophical religion have been criticized, on the other hand idea whether a philosophical religion is possible has been analysed. The inconsistencies of this idea have been tried to be revealed; deflecting efforts from the natural channel Alevism and Bektashism by benefiting from Esat Korkmaz's hegel dialectic have been criticized on the basis of written sources of Alevism, and inconsistencies carried on themself this efforts have been shown one by one.

KEY WORDS: Alevism, philosophical religion.

Bu nida "Ben Müslümanım", "Biz Müslümanız" diyen Alevî ve Bektaşî kardeşlerimizdir. "Alisiz Alevîlik", "Tanrısız Alevîlik" diye kitap yazanlar, Allah'a, İslâm'a, dine, imana inanmayanlar, Alevîliği ve Bektaşîliği İslâm şemsiyesinin altından söküp atmak isteyenler, okusalar da bu yazıdan faydalanmakta güçlük çekerler... Benim muhatabım Hz. Peygambere ve onun Ehl-i Beyti'ne çoğu Sünnî'den daha çok, hatta sonsuz bir muhabbet besleyen ve onların izinde yürümeyi hayat ilkesi edinen Müslüman Alevî ve Bektaşî kardeşlerimizdir.

Alevî cemaatinin temsilcilerinin bir çoğu, ömürleri boyunca kendi cemaatlerini ateist, materyalist, naturalist, Marksist akımların tesirinden

* **Prof. Dr.**, Gazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü, Sistematiik Felsefe ve Mantık Anabilim Dalı Emekli Öğretim Üyesi

kurtarabilmek için uğraşmışlardır, hâlâ da uğraşmaktadırlar. Sayın İzzetin Doğan bunlardan biridir. Merhum Doç. Dr. Bedri Noyan bunların başında sayılması icab eden bir zat idi. Değerli yazar Rıza Zelyut yine bunlardan biridir. Mesela Rıza Zelyut Bey, diğer bazı temsilcilerden farklı olarak Diyanet'e ve Diyanet Vakfı'nın faaliyetlerine munis bakan, hatta İslâm Ansiklopedisi'nin tanıtımına yardımcı olan bir anlayıştadır. Kendi ifadeyle ömrünü Alevî cemaatinin İslâm dairesi içinde olduğunu anlatmak için harcamış ve karşı görüştekilerle mücadele içinde geçirmiştir. Ayrıca Kütahya Milletvekili Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Tuğcu, İstanbul milletvekili Reha Çamuroğlu ve Hitit Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Osman Eğri, Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nden Prof. Dr. Belkis Temren, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırmaları Merkezi Vakfı Başkanı Uğur Sümer, yine bu konuda çetin mücadeleler veren kimselerden bir kaçıdır.

Alevîliğin bir teolojisi (ilm-i kelamı) var mıdır?

Alevîliğin bir farklı teolojisi ve fikhî olup olmadığı her zaman tartışılmıştır. Bazılarına göre Alevîlik, teolojisini Şiilikten ve onun bir kolu olan Caferîlikten tamamlamaya çalışmaktadır. Fikhîni ise kısmen Caferîlikten ve kısmen de Hanefîlikten tamamlamaya gayret etmektedir. Bazılarına göre ise ne teolojisi vardır, ne de fikhî vardır. Bazılarına göre de hem farklı bir teolojisi ve hem de farklı bir fikhî yoktur.

Alevî Bektaşîlerin fikhî ve kelam'da Hanefî kelam ve fikhîna tabi olduklarında şüphe yoktur. Bundan haberdar olmayanlar, Osmanlı baskısı ile olmadığı iddiasında da bulunmaktadır.

Osmanlı hiçbir din veya mezhebe bu konuda baskı yapmamış ve herkese serbesti tanımıştır. Sadece siyasetle meşgul olanlara ve siyasi görüşlere izin vermemiştir. Bu da Hanedanla yönetilen bütün imparatorlukların ortak yanısıdır.

İslâm şemsiyesi altında olduklarına ve öyle kalmalarına inandığımız Alevî-Bektaşî kardeşlerimizin ve inançlarının değişik şekillerde sarsılmaya çalışıldığını görmekteyiz. Bunların başında yukarıda söze girerken görüşlerimizin ve hitaplarımızın kapsamı alanına giremeyen ateizm, Marksizm, natüralizm ve materyalizm gibi felsefi akımların bazı temsilcileri geldiğine işaret etmiştik. Bu felsefi akımların muhtelif temsilcileri bu boşluktan faydalanarak yahut zorla boşluk yaratarak yarattıkları boşluğu kendilerine göre inançlara aykırı fikirlerle doldurmaya çalışıyorlar, böylelikle yeni bir inanç şekli ortaya koyuyorlar; buna da "Alevîlik-Bektaşîlik

Felsefî Dini” diyorlar. Buna da akıl dini ve akılcı din adını takıyorlar. Garip- tir ki dinden, vahiyden ve her türlü metafizikten kaçanlar ve kaçtığı- nı zannedenler, tam da metafiziğin merkezine düşüyorlar.

Alevîlik “Materyalist Bir Seçim” midir?

“*Alevî-Bektaşî Şiirleri Antolojisi*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1998” adıyla beş ciltlik çok büyük emek sarfıyla önemli bir kitap hazırlayan sa- yın İsmail Özmen, kitabının 1.cildinin “Sunu”sunda şöyle diyor:

Gerçekten Alevîlik, büyük bir hümanizmadır. Onlara göre insan sev- mek, Tanrı’yı sevmektir, insana hizmet en büyük ibadettir, insan Tanrı’- nın yeryüzündeki simgesidir, ardıllarıdır. (Kimlerin kaç kişinin ardilla- rı?) Bu tutum ve davranış, Tanrı’yı gaipte arayan dinsel doğmalara karşı Us’un çıkarılmasıdır. Metafizik anlayışa karşı materyalist bir se- çimdir.” “Özünde şeriata, karanlığa, yozluğa, yobazlığa, durgunluğa karşı çıkma ve direnme vardır. (s.6)

Gerçekten Alevîlik, maddeci ve naturalist felsefeye dayanan bir inanç- lar derlemesi midir? Her akımdan, her inançtan bir şeyler alarak bir “ya- malı bohça” mı oluşturulmak isteniyor? Öyle ise Alevîliğin bir tarihi ve bir oluşum süreci yok mudur? Yoksa Alevîliğe yepyeni bir şekil verilerek “*yeni bir Din*” mi kurulmak isteniyor? Bu doğru ise bazılarının iddia ettiği gibi, “*Alevîlik Felsefî bir Din*” mi olacak? Felsefî bir din olur mu? Bir Filozof felsefî bir din kurarsa bu tutunur mu? Bu felsefî dinin tarihte bir örneği veya örnekleri var mı? Bu yazıda bu ve benzer sorulara cevap arayacağız.

Buna paralel olarak Dr. Ömer Uluçay da “*Alevîlik Budur*” adlı kitabın- da çok farklı ve birbirine tamamen zıt anlayıştaki insanların yazdığı yazı- ları bir araya getirip “*Alevîlik Budur.*” diyor. Orada Alevîliği Marksist açı- dan ve komünist ilkelere göre yorumlayan yazılar da var. Umumiyetle karşı olunan Diyanet İşleri Başkanlığı’nın görüşleri de yer alıyor? Bu bir- birlerine taban tabana zıt görüşler nasıl imtizaç ettirilecek, nasıl kaynaştırılacak? Eğer kaynaştırma vaki olursa bu çok farklı görüş olmayacak mı? Alevîlik, bu çalışmalarla *anlaşılması* zor bir hale getirilmiyor mu? Alevîlik her kapıya, her görüşe ve akıma açık mı? Elbette ki değil. Peki neden öyle Alevîlik bir takım akımlardan destek alarak anlatılmaya çalışılıyor. Bu bir meşrulaştırma gayreti ise Alevîliğin tarihî gelişimi itibariyle böyle bir gay- rete ihtiyacı var mıdır? Bizce böyle gayri meşru bir meşrulaşturmaya ihtiya- cı yok. Alevîliğin tarihî gelişimi kendini zaten meşru kılarak geliyor.

Sayın İsmail Özmen, Alevîliğin “*metafizik anlayışa karşı materyalist bir seçim.*” Olduğu sözü ile metafizik aleyhtarlığı yaparken bizzat kendisi madde metafiziğinin tam ortasına düşüyor. Maddeye metafizik güçler, unsurlar ve kabiliyetler yüklemek mecburiyetinde kalıyor. Bütün maddeci ve ateist düşünceye sahip olanların yaptıkları, daha doğrusu yapmak zorunda kaldıkları bir bilinçli hata!.. Buna hata denilirse tabii. O zat, Alevîlikteki metafizik unsurları, vahiyyle gelen ayetlere inanışı, Hz. Ali’ye üstün kudretler tanımayı, Hacı Bektaş Veli hazretlerinin güvercin donuna girmesi gibi pek çok inancı ve benzerlerini hangi maddî unsurlarla, hangi bilimsel verilerle izah edebilecektir?

“*Bu bir demdir, gelir geçer, duyamazsın demedim mi?*”

diyen Pîr Sultan Abdal’ın bu beytinde ifadesini bulan ve herkes tarafından duyulamayan o ilâhî “*dem*” maddî bir unsur mu, yoksa tamamen manevî bir unsur, manevî bir duyuş mudur? Bunu her Hak aşığı olan kişi de duyabilir mi?

Kaygusuz’un açıklaması

Bu “*Dem*”in ne olduğunu “*Kaygusuz Abdal Menakıbnâmesi*”nde (yayıma hazırlayan A.Güzel, Türk Tarih Kurumu yay., Ankara, 1999, s.136-137) Kaygusuz açıklarken onun akılla kavranamayacağını o yolda aklın “*mat olduğunu*” söylüyor; “*Alevîlik şeriata us’la karşı çıkmıştır.*” “*metafiziğe karşı materyalist tercihtir.*” diyenleri kökten tekzip ediyor; onlara yeni bir metafizik saha sunuyor ki maddî ve maddeci akılla bunlar kavranamaz:

Eyâ akl ile irfânem diyenler,
Eyâ mülke süleymânım diyenler

Eyâ bildüm diyenler cümle hâli,
Eyâ vardım diyenler toğrı yolu,

Hakk’ı bildüm deyü irşad idersün
Yetersün minbere feryâd edersün,

Ne bildün niye irdün iş bu halde
Akıllar mat olupdur iş bu hayâlde,

Buna akl ile kimse irmemişdür.
Gözüyle Hakk’ı kimse görmemişdür.

Bu bir derya dürür akıllar irmez
Özinden geçmeyen Rabb’ını bilmez.

Dilersen bulasun kevn ü mekânı
Özinden fâriğ ol Rabb'ını tanı...

Bu şiirde ifade edildiği gibi mat olan dünya akli, maddî akıl yani Yunus'un tabiriyle "Akl-ı maaş", Descartes'in Seneca için söylediği gibi "iman nuruyla aydınlanmamış, müşrik akıl/şirk koşan akıl"dır. Esas olan yine Yunus'un tabiriyle "Akl-ı mead" olup "iman nuruyla aydınlanmış" "müşrik olmayan/şirkten kurtulmuş" olan akıldır. Kaygusuz'un güzelce ifade ettiği bu mat olan akıl Mevlâna'nın ifadesiyle "çamura saplanmış tahta at"tır.

Metafizik meselesine tekrar dönersek, Aşık Davut SULARİ bir nefesinde yer alan;

Ali bizim şahımız
Kâbe kiblegahımız
Mirac'taki Muhammed
O, bizim padişahımız

Dörtlüğündeki "mirac" kavramı maddeci anlayıştaki ve metafiziğe karşı bir söz müdür, yoksa maddeyi, tabiatı ve bilimin sınırlarını aşan tamamen metafizik bir kavram olup metafizik bir alemi mi ifade ediyor? Değerli sanatçı Sabahat Akkiraz'ın okuduğu bir nefesteki kabir azabı ne ola ki? O metafizik değil mi? Hangi pozitif bilim ile kabir azabı tesbit edilebiliyor? Ama bütün Müslümanlar, kabir azabına da, öldükten sonra dirilmeye de, mahşerde hesap vermeye de, mahşerde Hz. Ali'(kerremellahu veche) nin elinden "Havz-ı Kevser" den su içeceğine, Hz. Ali'nin mahşerde haksızlıkların hesabını soracağına inanır. Bazılarının dediği gibi, hesaplaşma yeri sadece "Cem meclisi" değil, onun yanında mahşerdeki büyük hesaplaşmaya da inanır ve bunun hasretini çeker. Çünkü "Cem"deki hesaplaşma çok dar bir alanda ve çok dar bir kadroyla sadece cemaatle yapılır. Mahşerde ise Hz. Ali'ye, onun çocuklarına, torunlarına ve diğer Müslümanlara, diğer bütün insanlara tarih boyunca yapılan haksızlıkların, zulümlerin hesabının sorulacağı inancı vardır. Zira dünyada pek çok zulüm ve haksızlık karşılığını ve cezasını görememektedir. Bunlar bütün bütün metafizik değil midir?

Madde kendi başına ne yapabilir, ne yapamaz?

Maddeci felsefeye bağlananların iddia ettikleri gibi madde, kendini çoktan aşan metafizik unsurları doğurabilir mi? Mesela ruhu meydana getirebilir mi? Getirebilirse ruh bedenden çıktıktan sonra o beden o ruhu, o can'ı neden geriye getiremiyor yahut tekrar neden bir ruh yaratamıyor?

Yoksa Eflatun'un dediği gibi ruh, bir kirden mi ibarettir ve maddeden önce midir? Yahut Aristo'nun dediği gibi madde tek başına *bir şey yapmaya kabiliyetsiz pasif*, çok pasif, bir varlık mıdır? Yine Aristo'nun ortaya koyduğu gibi madde "İlk Muharrik (ilk hareketi veren/premier moteur/Tanrı)"in kendisine verdiği formu kabiliyetsizliğinden dolayı tam olarak alamadığı için iki başlı hayvan, iki kalpli çocuk gibi "*Hilkat garîbeleri* (ucûbeler, Les monstres)" ortaya çıkmasına mı yol açıyor.? (S.H.Bolay, *Aristo Metafizigi İle Gazzâlî Metafiziginin Karşılaştırılması*, 5. baskı, M.E.Bakanlığı yay., Ankara, 2005, s.59) Hatta Plotin'in dediği gibi madde, ruhun kirlenmiş şekli midir?

Madde kendinde şuuru olmadığı halde ona şuuru mu izafe ediliyor? O zaman metafizik yapılmış olmuyor mu? Madde kendi kendine bilgi yaratabilir mi? Bilinçsiz bir varlığın bilgi yaratması mümkün mü? Yoksa mesela modern felsefenin ünlü temsilcilerinden meşhur İngiliz filozofu John Locke' (ö.1704)un dediği gibi mi diyeceğiz?

Tümüyle bilgidен yoksun olup körü körüne davranan ve algılayamayan şeylerin bir bilen varlık üretmesi, bir üçgenin kendi üç açısını iki dik açıdan daha büyük yapmasının olanaksız oluşu gibi olanaksızdır. Çünkü duyusuz maddenin kendine, algı ve bilgi sağlamasının duyusuz madde ile uyumsuzluğu, bir üçgen idesinin, o üçgenin kendi açılarını, kendiliğinden, iki dik açıdan daha büyük yapmasıyla uyumsuzluğundan daha az değildir. (John Locke, *İnsan Anlığı Üzerine Bir Deneme*, çev.V. Hacıkadiroğlu, Ara Yay., İstanbul, 1992, s.389)

Yoksa yine John Locke'un dediği gibi insandan önce bilen şuurlu bir varlık mı var?

Bunun gibi Özmen'in kendi ifadesiyle "Tanrı'yı gaipte arayanlardan" John Locke ve benzeri filozoflar, bilim adamları, insandan önce gaipte üstün ve "*bilen*" bir varlık olduğuna mı inanıyorlar? Evet, elbette inanıyorlar.

Denilebilir ki: John Locke 1704'de ölmüş bir adam, üstelik tanınmış bir filozof olsa da bilim adamı olarak o kadar şöhretli değil. Bu bakımdan görüşleri o kadar değerli değil. Daha yenileri var, onlara bakmak lâzım.

Birkaç sene evvel tanınmış İngiliz bilim adamı ve filozofu Antony Flew, seksen yaşına kadar ateist kalmış ve Tanrı'nın olmadığına dair kitaplar yazmış bir kimse. Sonunda Tanrı'yı keşfetmiş ve yanıldığını bütün dünyaya ilan etmişti. Haber bizim gazetelerde ve tv kanallarında da yer almıştı. Daha sonra bu konuda bir kitap yazan Anthony Flew'in bu kitabı "*Yanılmışım Tanrı Varmış*, çev: Hasan Kaya-Zeynep Ertan, Profil yay., Eylül, 2008, İstanbul" başlığıyla Türkçeye çevrildi. Bu kitap ilginç tartışmaları,

görüşleri ve delilleri ihtiva ediyor. Yazar Hıristiyan kültür dünyasının az çok etkisinde kalarak yetiştiği halde, mesela tabiat kanunlarının kaynağı nedir sorusuna "...Bunun için geçerli sayılabilecek tek açıklama İlahî Akıl'dır." (a.g.e., s.115) demektedir. Akılsız ve şuursuz evrenin kabiliyeti hakkında da şu soruyu sormaktadır:

Bu kadar akılsız bir evren nasıl olur da özgün amaçları, üreme kabiliyetleri ve "kodlanmış kimyaları" olan varlıklar yaratabiliyor? (a.g.e., s.118)

Şu ifade de dikkat çekicidir:

Fakat maddenin güdümlü, kendisini çoğaltabilen varlıklar üretmesini emreden bir doğa kanunu yoktur. (a.g.e., s.123)

Fizikçi Antony Flew, çok ilginç deneylerden bahsediyor. Meşhur fizikçi Schroeder, bir toplantı da İngiliz Ulusal Sanat Konseyi'nin gerçekleştirdiği bir deneyi anlatmış:

Altı maymunun bulunduğu bir kafese bir bilgisayar konmuş. Bilgisayara bir ay boyunca rastgele vurduktan (aynı zamanda onu tuvalet olarak kullandıktan!) sonra maymunlar yazılı elli kağıt çıkarmış. Bunların üzerinde tek bir kelime bile yokmuş. İngilizcedeki en kısa kelimenin bir harf olmasına rağmen maymunlar bir harflik bir kelime bile yazamamışlar. (Mesela bir anlamına gelen "a" ve ben mânâsına gelen "I" harflerini bile vuramamışlar) Halbuki A harfi iki tarafında da boşluk varsa bir kelime oluyordu. Klavyede 26 harf olduğuna göre tek harfli bir kelime elde etmek ihtimali 30x30x30 yani 27.000 de birdir. (a.g.e., s.80)

Altı maymun altı ayda bir harflik bir kelime bile vuramıyorsa cansız ve bilinçsiz maddenin kendi kendisine canlı ve şuurlu varlıklar üretmesi ne derece mümkündür?

Fizikçi Schroeder, bir de bu ihtimalleri Shakespeare sonet analogisine uygulamış. Yani bu klavye vuruşlarının yapı itibarıyla ondört mısralık olan bir Shakespeare sonet'si elde etme şansını araştırmış. Baştaki "Seni bir yaz gününe benzetebilir miyim?" açılış mısraını örnek olarak seçmiş. Bu sonede 488 harf olduğunu tesbit etmiş. Klavyeyi tuşlayarak 488 harfi örnek mısradaki sırada dizme ihtimalini araştırmış. Sonuç, 26'nın kendisiyle 488 kez çarpılması yani 26 üzeri 488'dir. Schroeder evrendeki proton, elektron ve nötronlardan meydana gelen parçacıkların sayısı 10 üzeri 80'dir. Yani evrende denemeleri yazmaya yetecek kadar partikül yoktur. Eğer bütün evren bir bilgisayar çiplerine yerleştirilmek istense sürecin başından beri elde edilecek deneme sayısı 10 üzeri 90 deneme olacaktır. Bu da 10 üzeri 600'de bitmek demektir ki şans eseri bir sonet elde etmek bile mümkün

olmamaktadır. Böyle sonuç elde edebilmek için evrenin 10 üzeri 600 kat büyüklüğünde olması lâzımdır ki bu da zaten mümkün değildir. (a.g.e., s.80-81)

Bu durumda bir harfli bir kelimeyi bile yazamayan maymunların yanında Hamlet'in veya "İlyada" destanının milyonlarca senede tesadüfen meydana gelebileceğini iddia eden ateistin karşı karşıya kaldığı güçlüğü düşünmek gerekir. Ama yine de onlar, evrenin parçacıklarının yetmediği bir ortam da tesadüfe inanmak zorundadırlar. Kaldı ki bu teorem bir sonet için işlemiyorsa, hayatın kaynağı, cinsel üreme gibi çok daha karmaşık olayların şans ve tesadüf eseri meydana geleceğini iddia etmesi, abes ile iştiğal yani saçmanın saçması olacaktır.

Fransız hücre bilimcisi ve Nobel ödülü sahibi Jacques Monod, *Raslantı ve Zorunluluk* adlı kitabında DNA ve RNA'ların yapısını ve çalışmasını ateist olduğu halde her defasında "mucizevi" olarak nitelemek zorunda kalıyor. Antony Flew;

"DNA materyelinin yapmış olduğu şey, (hayatı) üretmek için gerekli düzenlemelerin neredeyse inanılmaz karmaşıklığıyla, bu kadar akıl almaz çeşitlilikteki öğelerin bir arada çalışmasını sağlamak için işin içinde mutlaka bir zeka olması gerektiğini göstermiş olmasındır." (a.g.e., s.79)

derken, Paul Davies de şunları söylemektedir:

"Fakat yaşam karmaşık kimyasal tepkimelerden ibaret değildir. Hücre bile kendi başına bir bilgi depolama, işleme ve kopyalama sistemidir. Öncelikle bu bilginin kaynağını ve bilgi işleme mekanizmasının nasıl var olduğunu açıklamamız gerekmektedir." (a.e., s.123)

Görülüyor ki sebep olarak gösterilen maddeyi bile açıklamak için bir takım nedenlere ihtiyaç vardır. Fizikötesi âlem ve olaylar, maddeden değil, ancak fizikötesi bir kaynaktan doğabilir. Hayat, şuur, akıl, benlik, kavramlar dünyası, insanın manevî alemi, eğitim, bilim, ahlak, din, sanat, hukuk, mantık ve benzer alanların hiçbiri tabiatta yoktur. Madde kendi kendisine algılar ve kavramlar yaratamaz. Hayvanlar bir eğitim müessesesi, bir dil, bir medeniyet kuramamış ve kuramaz. Dolayısıyla Aristo'nun fikrine dönerek madde kendi başına bir şey yaratmaya ve aynı zamanda verilen formları doğru olarak almaya bile kabiliyetli değildir, demek daha isabetli olacaktır. Canlı bilinçli düşünen, kendi kanunlarını kendisi yapabilen ve uygulayabilen varlıklar dünyasının menşei de canlı, şuurulu, akıllı, her şeyi bilen, her şeye gücü yeten bir kaynaktır.

Tabiatıyla herkes istediği şekilde düşünmekte serbesttir. Kimisi buna, kimisi de şuna inanır. Biri böyle bir diğeri şöyle inanır. Herkes düşündüğü şekilde inanır, inandığı şekilde yaşamaya çalışır. Bu, herkesin tabii hakkıdır. Buna binaen kimse, bizim inanç ihraç ettiğimizi düşünmesin. Maksadımız, bir takım hakikatleri kendi ideolojileri istikametinde tahrif edip, aslından saptırıp inananların doğru inanma haklarını ihlal etmek için ileri sürdükleri delillerin ve yorumların tutarsızlığını, kendi inançlarının ve sözlerinin bilimin ulaştığı en son, en doğru neticesiymiş gibi göstermenin bilimsel olmadığını biraz olsun hatırlatmaktan ibarettir.

Bu çerçevede inkarı ve maddenin yaratıcılığını bilimsel verilere dayandırmaya çalışanlara denebilir ki, dün olduğu gibi bugün de, bilim adına indirgemeci maddeci anlayışlardan çok farklı düşünenler ve bunu bilimsel olarak temellendiren bilginler ve düşünürler de az değildir. Mesela Paul Davies, Templeton ödülünü alırken yaptığı konuşmada bilimin ilerleme şartını Tanrı'nın varlığını kabul etmeye bağlayarak şöyle diyor.

Bilim, ancak bilim adamı Tanrı'yı tamamen kabul eden bir dünya görüşü benimsediğinde ilerleyebilir. (a.g.e., s.104)

Kuantum fiziğinin kurucusu Nobel ödüllü Max Planck da bilim ile dinin birbirlerinin tamamlayıcısı olduğunu aralarında asla bir zıtlığın bulunmadığını söylüyor. (a.g.e., s.103) Bu ve benzer örnekleri çoğalmak mümkündür. Maddecilik, yüksek olanı aşağı olana, ruhu maddeye indirgeyerek açıklamaya çalışan bir akımdır. Burada anlatmak istediğimiz husus, maddeye kaldıramayacağı yükler yüklemenin bilimin hududunu aşmak olduğunu ve bununla farkında olmadan yine bir metafizik yapıldığını tekraren ifade edebilmektir.

Eski devirlerde insanın tanrılaştırılması

İnsanın tanrılaştırılması, fiilî olarak, tarihin eski devirlerinden beri görüle gelmiştir. Hz. İbrahim zamanındaki Nemrut (Nabukadnazar) denilen kral, Hz. Musa zamanındaki Firavun ve diğer firavunlar, bunun bilinen örneklerindedir. Alemde kendisinin tek tanrı olduğunu iddia eden firavunlardan birinin akıbetini merak edenler, British Museum'da özel camakan içindeki kurumuş cesedini görerek anlayabilirler. Bunların bilmediğimiz birçok örneği de olabilir. Zaten peygamberler, özellikle bu sahte tanrılarla mücadele etmişler ve tevhid inancını yerleştirmek için hayatlarını daima feda etmişlerdir. Tevhid inancı, ilk insandan ve ilk peygam-

berden beri varsa da her inanç gibi, kısa zamanda mecrasından saptırılarak putperestliklere dönüştürülmüştür. Dinler tarihi araştırmaları bunu daha çok teyit etmektedir.

Hız. Musa, Tur dağına giderken kardeşi Harun'u yerine vekil bıraktığı zaman Yahudiler, onu dinlemeyip Sâmirî'nin altından döktüğü buzağıya tapmaya dönüvermişlerdi. Demek ki insan tabiatında bu tarz meyiller zaman zaman görülmüştür, görülmektedir. Şair Tevfik Fikret, insandaki bu sapık temayülü şöyle ifade ediyor:

Beşerin böyle dalâletleri var.
Putunu kendi yapar, kendi tapar.

Bu tarz putperestlikler, eski Yunan'da felsefî ve siyasî bir hüviyete bürünmüş, bu putperestliklerle mücadele eden ve tevhid inancını yayan Sokrat bu yüzden baldıran zehiri içirilerek idam edilmişti.

İslâm dünyasında tanrı-insan fikrinin ortaya çıkışı

Görülüyor ki bu fikir yeni sayılmaz. İslâm dünyasında insanın tanrı ilan edilmesi, yine Sâmirî'nin torunlarından, münafıkların reisi sayılan Yahudi Abdullah İbni Sebe'in, Müslümanlar arasına fitne sokmak için Hz. Ali'nin Allah olduğunu ileri sürmesiyle başlar, diyebiliriz. Hz. Ali bunu duyunca çok kızmış ve "Ben Allah değilim, ben ölümlü bir insanım, ben Allah'ın sadık bir kuluyum. Bir daha böyle şey söylersen seni yakarım" demişti. Abdullah İbni Sebe' de "Evet Allah da yakar; o halde sen Allah'sın" diye demagoji yapmıştı. Müslümanlar arasında nifakı ve ihtilafı artırmak için Abdullah İbni Sebe ve taraftarları, bu fikri yaydılar. Bunu, Hz. Ali'yi çok seven bazı Hz. Ali taraftarları da benimsediler. O zamandan beri bunlara Şia yelpazesinde "*Ali ilâhîler*" (Hz. Ali'ye Allah diyenler) denir. Bu görüşü farkında olmadan bazı Alevî şairleri, bazı şiiirlerinde, yansıtmışlardır.

Halbuki böyle bir fikir, ne 12 İmam'da, ne Ahmed Yesevî'de, ne Hacı Bektaş Velî Hazretlerinde ne de onların gerçek takipçilerinde vardır. Onlarda olmadığı gibi, onlardan sonraki pek çok Alevî Bektaşî şairi ve aydınında da görülmemiştir.

Eski Yunan'da ve Hristiyanlıkta

Eski Yunanlıların ve Romalıların çok tanrıci anlayışları, kendilerinden sonraki dönemlerde Batı'nın inançlarında çeşitli etkiler yapmıştır: Hristiyanlık başlangıçta Tevhid inancına sahipken, Saint Paul ve benzerleri tarafından, üçleme (Teslis-trinité) inancı bu dinin temel inancı olarak

Hristiyanlık'a dâhil edilmiş; böylece ilk defa "Allah'ın insanlığı kurtarmak için Hz. İsa kılığına büründüğü" fikri, bir iman esası olarak Hristiyanlıkta ve pek çok Batı filozofunun felsefi sisteminde temel ilke olarak yer almıştır.

Rönesanstan itibaren

Rönesansla birlikte Batı'da başlayan yunan hayranlığı Max Weber'in de doğru olarak ifade ettiği gibi, *eski Yunan putlarını hortlattı*. Bir Tanrı inancının yerini, Popper'in isabetli tesbitiyle söylersek, Tanrı'ya karşı yapılan natüralist devrim aldı. Tanrı'nın yerine tabiat konuldu ve Tanrı'nın her şeyi bilirliliğinin, her şeye muktedir olmasının yerini tabiatın her şeyi bildiği ve her şeye muktedir olduğu fikri aldı ve inanç halinde yerleştirildi.

Bunlar da tam birer tabiat metafiziği idi. Ama daha somut bir tanrı olmalıydı. Eski bir ilahiyatçı olan Feuerbach, seriyi tamamladı: İnsan, kendi benliğini büyüterek ona tanrı dedi, yani bizde bazı köşe yazarlarının dediği gibi, "tanrıyı da insan yaratmış" oldu.

Ene'l-Hak Meselesi

Bu konuda Hallac'ın sözü tahrif edilip buna delil gösterildi. Halbuki o, müsteşrik Horten'in kasten saptırdığı gibi "Ben tanrım" dememiş, yine bir başka müsteşrik olan Louis Massignon'un işaret ettiği gibi "Ben hakikatım" (je suit La vérité) demişti. Fakat burada inanmayanların insanı tanrı ilan etmek için delil olarak kullanmalarının yanında inananların birçoğunun dikkatinden kaçırdığı bir noktaya dikkati çekmek istiyorum:

Mürîd veya derviş, seyr-i sülûk esnasında makamlarda ilerledikçe "Tarîkat makamı"ndan "Hakikat makamı"na yükseldiyse, bunun neşvesiyle "Ben Hakikat makamına yükseldim." mânasında "Ene'l-Hak" (Ben hakikatım) diyebilmektedir. Aslında bu nokta mühimdir, ama nedense gözden kaçırılıyor. Hatta bir mürid, mürşidinin tavsiyesi üzerine, günde 5-6 bin kez Allah derse, 3-5 bin kez kelime-i tevhid okursa, ibadetlerini muntazam yapıp haramlardan sakınırsa onun bütün vücudu, toptan, Allah diye zikretmeye başlar. Mürid o zaman her yerde Allah'ın kudretini hissetmeye başlar, Yunus'un dediği gibi Allah'ın iradesine bağlanır. O zaman da muhtemeldir ki ilahî aşkın cezbesiyle "Ene'l-Hak" diyebilir, ama bu cezbe geçince aslına ve tabii haline döner.

Bu konuda farklı düşünenler de var. Nitekim meşhur mutasavvıf Kuşadalı İbrahim (ö.1845), pratik ve toplumsal mülahazalarla "Ene'l-Hak"

sözüne ve anlayışına değer vermiyor. Ama ona göre “Ene ma’al-Hak” (Ben Hak ile beraberim) sözü daha mükemmel ve daha doğrudur.

Tasavvuf geleneğimizde Ene'l-Hak Meselesi

Bizim tasavvuf geleneğinde de “Ene'l-Hak” kavramı şöyle izah edilir: Bir demir parçası ateşe atılsa, demir orada eriyik haline gelip su gibi ak-maya başlasa, bunun üzerine demire sorulsa “Sen demir misin, ateş mi-sin?” diye. Demir diyecektir ki “Ben ateşim”. Fakat eriyik soğuyunca yine demirlikten çıkmadığını anlayacaktır. Yani insan ilahî aşkın cezbesiyle böyle söyledikten sonra demirin demirlik özelliğini kazandığı gibi insan da ha-yattaki normal haline döner. Yunus'ta ve diğer mutasavvıflarda bu husus gayet açık şekilde ifade edilmiştir. Bu söz, diğer taraftan ilâhî aşkın ulaştı-ğı merhaleyi izah için kullanılan bir teşbihtir.

Kaygusuz bunu şöyle ifade ediyor:

Hakkı söyler, dinle âhı her sadâ
Zira gayrı nesne yoktur ortada. (a.g.e., s.368)

Yine Kaygusuz bu hususta “kendisini vahdaniyet denizinin içinde gark gördü” diyerek o müstesna cezbe halini izah ediyor. (a.g.e., s.371) Bu hal içinde derviş:

Benem hüsnî kamu şekl ü sûretün
Kamu başda benem devlet külahı

der. Kaygusuz sonrasını şöyle anlatıyor:

Bunu dedi, derviş, dört yana bakdı, kendüden gayrı bu nesne görmedi, tek ü tenhâ hemân özüdür. Velî (lâkin) yer gök gördü kendi vücûdunun içinde sır olmuş. Cemî yerde ve gökde her eşya ki var sadâsın işitdi, öz vücudundan gelür. Derviş fikreyledi. “aydür bu ne acep haldür? Bir za-man var idi ki ben yer ve gök içinde idüm. Şimdi bu yer ve gök benim içinde görünür. Aceb düş müdür, yoksa hayal midür?” dir . Gözün açdı, gördü çidür, düş değil, gönlü cûşa geldi, eydür:

Alem cümle sadef gevher ben oldum.
Bir cümle varlığa defter ben oldum. (a.g.e., s.369-370)

Bir de Yunus'un şiirlerine göz atalım. Görelim Allah hakkında neler söylüyor:

(Mustafa Tatçı, *Yunus Emre Divanı*, Akçağ Yay., Ankara, 1998) Yunus Emre bu divanında Allah için neler söylüyor, şöyle bir göz gezdirelim:

Yunus'un söyledikleri Kaygusuz sözleri gibidir. Daha doğrusu Kaygu-suz Yunus gibi söylüyor:

Deli oldum idi Yunus,
Aşk oldu bana klavuz,
Hazrete değin yolumuz
Yüz sürüye varan benem

(Yunus Divanı, haz. Mustafa Tatçı, s.214/212)

Yunus'un bir *tek dostu var*, insanı tanrı ilan edenlerin iddiasının aksine onun biricik dostu Allah'tır, erkesin de dostunun Allah olmasını ister:

Her kim bana ağyar (yabancı) ise,
Hak Tanrı yâr olsun ana (ona)

Yunus sekiz cennetin hurisine bile *Allah sevgisini* deęişmiyor.

Sekiz Uçmağın Hürisi eğer bezenüp geleler,
Sentün sevgünden özgeyi gönlüm hiç kabul etmeye
(2 nolu şiir,)

Allah sevgisini fani dünyaya da deęişmiyor:

Fânî dünyayı neylerler, **Allah sevgisi** var iken
Ya dahî kanda giderler ol **dost** sevgisi var iken
(231/238)

Yunus'un Tanrı'sı yoktan yaratıcıdır, her şeyin yaratıcısı O'dur. Hz. Muhammed'i de "yaratıkların şefkatinden" yaratmıştır. Yunanlı filozofların bile tek bir unsurla izaha çalıştığı yaratılışı Yunus, daha teferruatlı anlatabiliyor. Bu ontolojik izahın esas kaynağı da Yunus'un inanıp bağlandığı Kur'an'ın ayetleridir.

Hak bir gevher yarattı, kendünün kudretinden
Nazar kıldı gevhere eridi heybetinden

Yidi(yedi) kat yir yarattı ol gevherin nûrundan
Yidi kat gök yarattı, ol gevherün nûrundan

Yidi deniz yarattı ol gevher damlasından
Dağları muhkem kıldı ol deniz köpüğünden

Muhammed'i yarattı mahlûkat şefkatinden
Hem Ali'yi yarattı mü'minlere fazlından

Gâyıb işin kim bilür meğer Kur'an ilminden
Yunus içdi, esridi(sarhoş oldu) ol gevher denizinden

(239/249)

İy pâdişah, iy pâdişah
uş(işte) ben beni verdim sana(8/1)

Tanrı ilan edilen insanların aczinden dolayı çâresiz kalan Yunus, yine Allah'a sığınmak ihtiyacını duyuyor. Yoksa Yunus, kendine mi sığınyor?!.. Hayret!. . "Ulu ulu günahları"na ağlayan Yunus, yine kendisine mi sığınyor, yoksa gerçek Tanrı'ya mı?

-Ulu ulu günâhlarum yüz komadı bana Çalâb
Hiç kimse çâre kılmadı döndüm yine Sana Çalâb

(s. 75/17)

Baş gözünün doğru dürüst görmediği bir insan nasıl tanrı olabilir ki?... Bu göz ile Allah'ını göremeyen Yunus, neden gönül gözünün açılması için uğraşyır? Kendisi tanrı ise bunu beceremiyor mu?

Kaygusuz ise hakiki Allah dostu olan "Ehlü'llah"ın ilahî aşklarını şu şekilde anlatıyor:

Ehlü'llah, Hak cemâlüne âşıkdürler. Anınçün onlara dünya ve ahret haramdur. Anlar ne dünya için şâd olur, ve ne ahret için korku çeker.

(a.g.e., s.375)

Devamlı Allah'ı zikreden kimseler, her varlığı ve her sesi o açıdan algılar. Kur'an alemdeki varlıkların Allah'ı tesbih ettiğini bildiriyor. Hak aşıklarının frekansı tuttuğu için onlar bu sesleri duyabilirler. Hatta bazen, günahsız ve tertemiz oldukları için çocuklar da böyle sesleri duyabilirler.

Yalnız günümüzde İslâm'a ve Allah'a inanmayan bir takım kişiler, ideolojik endişelerle veya cehaletlerinden dolayı, bu ifadeyi insanı tanrı ilan etmekte delil olarak kullanıyorlar. İslâm'a inanmayanlar, onu yaşayıp seyr ü sülûkta ilerlemeyenler, kim olursa olsun, o hali anlayamazlar. Biz de anlayamayız. İllâki o mertebeye ulaşılması gerekir.

Batı dünyası Rönesansla başlayan tabiat devrimi zemini üzerinde yürürken, inançları biraz daha saptırmak zor olmadı. Bu ortamda Hıristiyanlığın Tanrısı'nın 19. asır Avrupa toplumlarında hiç bir müspet tesiri olmadığını tespit eden ve kendisi de bir papazın oğlu olan Niçe (Nietzsche), Kilise'ye kızarak "Tanrı öldü" demek ihtiyacını duydu. Sonra bu konuda başka kimseler de söz söyledi. Bunların başında 1940'lı yıllardan

itibaren Jean Paul Sartre gelir. Ama ondan da önce yine eski bir papaz olan Alman filozofu Max Scheler (ö. 1929) gelir. Scheler “İnsanın Kainattaki Yeri” adlı eserinin son kısmında Hıristiyanlıktaki Hz. İsa’nın uluhiyet imajından faydalanarak insanı tanrı ilan etmişti. Bir insan olarak Hz. İsa ölünce netice olarak “Tanrı ölmüş” olmuyordu mu?

Bir latife kabilinden şunu zikrederim. Tanrı’nın ölümünü ilan eden J. P. Sartre 1980 de ölünce Paris’teki Saint Louis (Sen Lui) lisesinin öğrencileri sınıfın tahtasına şöyle yazmışlardı:

“Tanrı öldü”

imza: Jean Paul Sartre

“J. P. Sartre öldü”

imza: TANRI

Demek ki lise öğrencileri keskin zekâlarıyla, bu tezdeki tutarsızlığı keşfetmişler, bu da mükemmel bir espri olmuştur.

Batı’da Niçe (Nietzsche)’den önce, bu fikri ileri sürenlerin başında eski bir ilahiyatçı olan Feuerbach olduğunu daha önce ifade etmiştik. Onun da önceden koyu bir Hıristiyan iken sonradan insanın kendi benliğini büyüterek ona tanrı denildiğini ileri sürmüş olduğunu biliyoruz.

Demek ki, insana “tanrı” diyenler, aslında, natüralistler, ateistler ve materyalistler, dolayısıyla bu felsefelere dayandıkları için Marksistler ve sosyalistlerdir. Onlar böyle diyebilir; çünkü onlar Allah’a, dine, peygambere inanmıyorlar. Ama “Müslümanım” diyen kişiler veya hakiki dindarlar bunu diyemezler, dememelidirler. Neden dememelidirler? Çünkü imanlarını hiçe indirmiş, Allah’ı, Peygamberi, Kur’an’ı, yaratılışı inkâr etmiş olurlar. Zira iman, Aşkın bir Varlığı (yani Allah’ı) ve onun gönderdiklerini içten kabullenmektir.

Alevilikte Tanrı anlayışı Nasıldır?

Önce menfi iddiaya bir göz atalım: Menfi iddia, Tanrı’yı inkâr ederek onun yerine insanı oturtmaya çalışmaktır. Yukarıda Esat Korkmaz’ın iddiasından bahsettik. O malum. Bu tezi destekleyen başkaları da var.

“Pîr Sultan Abdal” adındaki bir derginin Eylül 1998 tarihli 28. sayısı “Alevilikte Tanrı Anlayışı”na tahsis edilmiş. Buradaki yazıların başlıkları şöyle:

- Fransız hariciyesinin emrinde ömrü boyunca çalışan İrene Melikof: *Orta Asya’dan Anadolu’ya Gök Tanrı’dan insan Tanrı’ya.*
- Faik bulut, *Alevilikte tanrı - İnsan İlişkisi.*

- Etem Xemgin, *Alevî İncancında Tanrı anlayışı*.
- Esat Korkmaz, *Alevîlikte Tanrı Tasarımı*.
- Rıza Algül, *Alevîlikte tanrı İnancı ve Tanrı Kültü*.
- Taştan Yılmaz, *Tanrı ve Alevîlerde Tanrı anlayışı*
- Lütfi Kaleli, *Tapılacak İlah İnsandır*.
- Cemal Şahin, *Dinlerde ve Alevîlikte Tanrı*.
- Ali Sümer, *Alevîlikte Tanrı Anlayışı*.

Daha başka yazılar da var, ama konuyu ilgilendirenler bunlar. Başta-kilerin ne diyeceği belli. Lütfü Kaleli, insana tapa dursun, diğerleri de. Ama öldükleri zaman cenaze namazlarını, Müslüman diye, yine zavallı Müslümanlar kılacak. "Ben ateistim", "Ben Marksistim, dine lüzum görmem" diyenlerin hiç birisi "Benim cenaze namazım kılınmasın" demiyor. Tabîî Aziz Nesin müstesna. En dürüst ateist ve Marksist o çıktı.

Merhum Cemal Şahin İslâmiyet'in Tanrısının "sözleri olduğu söylenen sözleri Alevîler, ne içine sindirebilir ve ne de öyle bir Tanrı'nın varlığını kabul ederler." diyor. (s.55) Cemal Şahin sonradan ihtida etti. Oğlu Kum şehrinde tahsil görüp gelince ve "*Ehl-i Beyt*" dergisini çıkarmaya başlayınca Caferîliğe döndü ve "İslâm'da beş vakit namaz da oruç da var, hac da var" diye beyanat verdi. Bu beyanat o günün gazetelerinde çıktı. Zannediyorum o vakit milletvekili idi. Kısa bir zaman sonra da vefat etti. Allah rahmet eylesin. Ali Sümer'in yazısı da sonda İslâm'ın Allah'ını anlatıyor, ama baş tarafta verdiği bilgiler çok yanlış, filozofların isimlerini de hep yanlış yazmış.

Metafizik ve Hacı Bektaş Veli Hazretleri

Hacı Bektaş Veli Hazretleri, *Makâlât'ta* (yayıma hazırlayan: Esad Coşan, Seha neşriyat, Ankara, 1986) her kişinin etrafında 360 melek olduğunu ve o kişiyi koruduklarını söylüyor. Bu metafizik değil mi? Bu 360 melek hangi bilimsel ve akli verilerle tesbit edilmiştir? Hz. Pîr, her bir hasekinin 100 bin çerisi olduğunu, bunların hasımlarıyla "tokuştuğunu - savastıklarını" söylüyor. (s.35) Bu kadar çeri nasıl tesbit edilmiştir? Bu, metafizik değil mi? Yine Hz. Pîr, Allah'ın Adem'i yaratınca ona ruh verdiğini ve bu ruhun onun beyninde (dimağında) 200 sene beklediğini haber veriyor (s.88). yine Hz. Pîr, bir hadis-i şerife dayanarak Adem'in 60 (altmış) çeşit farklı topraktan yaratıldığını, bildiriyor. (s.84-85) Mesela

"...Adem'in kulağını Tûr-i Sina,... burnunu Dimesk (Şam), dudaklarını Berberiyeye, dilini Buhara, dişlerini Hârezm, boynunu Çin...."

topraklarından yarattığını haber veriyor. Bu toprakların özellikleri nasıl tesbit edilmiş ve insanın altmış çeşit organının nerelerin toprağından yaratıldığı nasıl bilinmiş? Bunlar hangi bilimsel araştırma ve metotlarla ve nasıl tesbit edilmiş? Ruhun 200 sene beyinde beklediği nasıl biliniyor? Bunlar metafizik değil mi? Metafizik değilse nedir? Müspet bilimlerin hudutları içine girer mi bunlar? Yoksa Sayın Özlem, bunları red mi edecek? Hz. Pîr, pozitif bilimlerin hududunu aşan bu bilgileri nasıl biliyor, nereden alıyor? Bunlar materyalist ilkelerle bilinemez mi? Açıklanamaz mı? Eğer açıklanamaz ise materyalist alemin ve felsefeyi aşan bir alemin var olduğu anlamına gelmez mi? Bunlar, yoksa, ancak “*Ledün ilmi*” ile mi bilinebilir? Ledün ilmi de her mutasavvıfa nasib olur mu? Elbette ki olmaz. Demek ki Pîr hazretlerinin makamı Allah katında çok yüksek ki Allah o ilimden onu nasıbdâr etmiş. Bunları madde ile maddecilik ile izah etmek mümkün değildir. Çünkü maddecilerin, ateistlerin, münafıkların manevî veya kalb gözleri kapalıdır.

Yunus’un ifadesiyle söylersek,

Gönül gözü görmeyince

Bu baş gözü görmeyiser. (*Yunus Divanı*, s.81/24-25)

Bu bakımdan onlar manen kördürler, dolayısıyla sadece kabukları görürler. Onlara göre insan ruhu ile tuz ruhu, nane ruhu aynı şeydir. Nitekim Oktay Rifat :

Tanrı katında ruhlar dizi dizi

Tuz ruhu nane ruhu, insan ruhu,

demekle insan ruhuyla kimyasal birer madde olan ve başka bir kimyasal maddeye dönüşebilen nane ruhunu ve tuz ruhunu aynı saymaktadır. Tuz ruhunun şuuru ve mesuliyeti yok ama insan ruhunun hem şuuru hem de mesuliyeti vardır.

Hz. Pîr bu inkarcıların durumunu bildiği için onların acıklı halini şöyle ifade ediyor:

“Her kimin Allahu Teala’dan nasibi ola, bu kadar sözden nesne (bir şey) anlaya, dün ü gün (gece-gündüz) Allah zikrine meşgul ola.” (s.49)

Demek ki imandan nasibi olmayanlar ve Allah’ı “*dün ü gün*” zikretmeyen kimseler Hz. Pîr’in kelimelerinden hiçbir şey anlayamamaktadırlar, fakat anlayamadıkları için de onun sözlerini tahrif ederek, saptırarak, kendilerine göre, “*yeni bir Alevîlik*” inşa ediyorlar

Hatta Hz.Pîr, *Besmele Tefsiri*, (yayıma haz. Hâmiye Duran, Türkiye Diyanet Vakfı yay., Ankara, 2007) adlı kitabında Besmeledeki *Rahmân* ve

Rahîm sıfatlarının açıklanmasına ağırlık vererek Tanrı Teâlâ'nın dilinden şöyle der:

Rahîm denilince mü'minler hakkındaki şefkatimin çokluğu bilinir. *Rahm-ân* desinler, ümmetini cehennemden kurtarayım. *Rahîm* desinler cenneti onlara makam olarak vereyim. *Allah* desinler, perdeyi kaldırayım, onlara yüzümü göstereyim. (a.g.e.s.36)

Şimdi sayın Özmen'e ve onun gibi düşünenlere daha büyük bir metafizik haber vereyim: Hz.Pîr buyuruyor:

Bu kırk makamın yigirmisi *danuklu* (tanıklı, delilli, argüman isteyen) ve yigirmisi *danuksuz*, acaba ne mânîden böyledür.?"

Cevap budur kim:

Danuk kâl milkinde (söz ve tartışma diyarında delil getirilir) olur, hal milkinde (sözün sustuğu, kalbin ve ruhun konuştuğu alemde) olmaz ve hem *danuk inkar evinde* olur, belî (Pîr'e ve Allah'a evet denilip itaat edildiği yerde) evinde olmaz ve hem *danuk daşra* (dışarıda, taşrada) olur, içeri (kalbde ve ruhda) olmaz." (s.31)

Bu "hal milki/hal alemlî" acaba nerededir? Bu metafizik değil mi? Bu "hal milki/hâl alemlî" ruhda ise bu mülk maddeden mi gelmiştir? O takdirde madde metafizik unsurlara sahip olmuş olmuyor mu? Maddede böyle bir özellik yok ise nereden gelmektedir? Mesela:

Biregü (bir kişi) diliyle iman getirse ve gönlüyle inanmasa veyâhud öşrü, zekatı tamam virmese veyâhud hacca varur iken yoldan giru dönse veyâhud Tanrı Tealâ hükümlerinden birine bâtlı dutsa veyâhud Muhammed Mustafa'ya inkarla baksa veyâhud Muhammedun sahabilerinin birin nâ- Heba olur, boşa gider hak (haksız) bilse, dükeli (bütün) işlediği amelleri hebâen mensûra olur. (Makâlât,s.31-32)

Pîr hazretlerinin ifade buyurduğu bu kırk makamın ilk onu metafizik yüklü olduğuna göre bu kırk makamın ilk onunu yani şeriat esaslarını yani namazı, orucu, zekatı, hacı, Peygambere ve onun sahabelerine ta'n etmemeyi bildiren bu kısmı çıkarıp atsak kalan otuz makam işe yarar mı? Cevabı Pîr Hazretlerinden alalım:

"Pes imdi azîz-i men! (Bunun üzerine aziz kardeşim!) Bu kırk makamun birisi eksük gerekmez; zira kim bu kırk makamdan hiç nesne eksük yoktur. (a.g.e., s.32)

İsmail Özmen, Hacı Bektaş Velî hazretlerinin "O şeriatı, namazı, hacı vb. reddetmiş, gönül ibadetini, Tanrı'ya sevgi ile bağlanmayı öngör-

müştür.” diyor. (s.53). Bu nasıl sözdür ki, hem Alevîliğin materyalist seçim olduğunu söylüyor, hem de Tanrı’ya sevgi ile bağlanmaktan bahsediyor. Maddecinin tanrısı insandır, diyen yine kendileri. Bu ne çelişki!.. Us”ları yok mu bunların? Yoksa sadece diyalektiğe göre mi düşünüyorlar, becerebilirlerse tabî.

Halbuki Hz. Pîr, *Makâlât*’ta Tanrı’ya inanmanın, buyruğunu tutmanın iman olduğunu bildiriyor. Bunun gibi, görünmeyen o gaipteki melekeler, Kur’an’a, peygamberlere, kabir azabına, öldükten sonra dirilmeye, kıyamet gününe inanmanın da iman olduğunu haber veriyor, bunlara inanmamanın ve Tanrı buyruğunu tutmamanın Tanrı’ya inanmamak olduğunu belirtiyor. (s.16-17) Hatta Allah’ın bildirdiği hükümlerden birini reddetse, zekatı tam vermese, Hz. Peygamberin sahabilerinin yani arkadaşlarının birini haksız bulsa, hac yolundan geri dönse Hz. Pîr’e göre, bütün ibadetleri heba olacaktır.

Hz. Pîr, kırk makamı açıklarken de ilk on makamı şeriata ayırır. Şöyle buyuruyor: “**Şeriatın evvel makamı iman getirmektir.**” Demek ki iman getirmeyen şeriatın dışına çıkmış oluyor. Bu durumda şeriati ve metafiziği reddetmiş ise Hz. Pîr’in durumu ne olacaktır?

Hacı Bektaş Velî Velâyetnâmesi’nde Hz. Pîr’in otuz ayrı çeşit ibadet yaptığını bu fakir kendi araştırmasıyla tesbit etmiştir. (S.H.Bolay, *Hacı Bektaş Veli Velâyetnâmesi*’nde İbadet Çeşitleri, 1998 de Gazi Üniversitesi’nde yapılan Sempozyuma sunulan tebliğ, Ankara, 1999)

Hz. Pîr’e göre “*şeriatın ikinci makamı ilim öğrenmektir.*” Şeriatın üçüncü makamı ise “*Namaz kılmaktır ve zekât vermektir ve oruç tutmaktır ve gücü yeterse hacca varmaktır ...ve hem cenâbatdan Yunmaktır.*” (Makâlât, s.19)

Hani Hz. Pîr şeriata, oruca, namaza, zekata, ve hacca, dolayısıyla gusle karşı çıkmıştı? Hani şeriati ve esaslarını reddetmişti? Bunlara karşı “Us”u çıkarmıştı. Acaba Hz. Ali (r.a.) ve oniki imam, şeriata karşı çıkıp Kur’an’ın, dolayısıyla Allah’ın buyruklarını terk etmişler midir? Onlar namaz kılmamışlar mıdır? Bunun bir örneği var mıdır? Bunlar Haydar Kaya’nın *Bektaşîlik İlmihali* adlı kitabında bile esas alınmıştır. Acaba hangisi doğru? İsmail Özmen mi yoksa Haydar Kaya ve benzerleri mi doğru yazıyorlar? Eğer Haydar Kaya ve benzerleri doğruyu ve tarihî geleneği yansıtıyorlarsa İsmail Özmen ve benzerleri Alevîliğe ve Hz. Pîr’e bühtan edip kendilerine göre hakikati saptırmış olmuyorlar mı? Alevîliği materyalizme, natüralizme ve ateizme taşımaya çalışanlara karşı “Müslümanım” diyen Alevîlerin söyleyecek sözleri yok mudur? Olması gerekmez mi?

Kürsüden indirilen bir tebliği: 1998 yılında Gazi Üniversitesi milletler arası çapta bir “Alevîlik-Bektaşılık Sempozyumu” tertip etmişti. Orada bir Marksist-Leninist örgütün mensubu olduğu için hüküm giydiğini kendisi söyleyen bir kişi çıkıp “Alevîlikte Allah inancı, Peygamber inancı, Kitap inancı ve ahiret inancı yok, bunlar uydurmadır”, gibi sözler sarfedince salondaki Alevîler ayağa kalkıp “Sen de nerden çıktın, sen bizi temsil edemezsin, biz Allah’a da, Peygambere de, Kur’an’a da, ahirete de ve hesap verileceğine de inanırız. Biz Müslümanız. İn oradan. Bizim adımıza konuşamazsın” diye hep bir ağızdan haykırınca o kişi kürsüyü terk etmekten başka çare bulamamıştı.

Alevîlik, şeriat karşıtlığı ve Hz. Pîr

Sayın İsmail Özmen, Alevîliğin özünde şeriata karşı olmak bulunduğunu söylüyor. Peki kendisinin de itibar ettiği ve bir takım nakiller yaptığı Hacı Bektaş Velî hazretlerinin *Makâlât* (Makaleler) adlı kitabının girişinde yani “Bâb-ı evvel”den önce hazreti Pîr’in “*Makâlât ıssı/sahibi ve Şeriat suyu*”, “*müftî-i kavm-ı şeriat/şeriat ehlinin müftisi, fetvacısı*” (s.2) şeklindeki vasıflandırmalara ne diyecektir? İftira mı diyecek, yoksa bu ifadeleri inkar mı edecekler? Yoksa *Makâlât*’ın Hz. Pîr’e ait olmadığını mı söyleyecek?

Kaygusuz Abdal ve şeriat

Şeriat olmadan ne tarikat, ne hakikat, ne marifet ve ne de kırk makam olmayacağını Hz. Pîr’in kelamından dinledik. Bir de Kaygusuz Abdal’a kulak verelim. Uzun şiirinde Pîr (mürşid), şeriat, tarikat, marifet hakkında neler söylüyor ve bunların nasıl birbiriyle sımsıkı bağlantılı olduğu, Pîr’in namazı farzı, sünneti neden emrettiği gibi hususlarda neler söylediğini görelim:

.....

Pîri olmayan irişmez menzile

Pîr gerek *aynayı her dem sile* (kalbin ve ruhun paslarını, kirlerini silme gücüne sahip ola)

Pîr sana bildirür seni sen nesin

Sen nesin kande dileğün kandestün

Gözün açıla göresin sultanı

İnsanda fark eylesin hayvâmı

İlm-i şeriati bildire sana

Azuben dağılmayasun her yana

Bilesün ne dimekdür şeriat

Neyimiş bu orta yirde bağlı sed.

Pîr sana erkân-ı salât (namazın esaslarını) bildire.

İman İslâm farz ü sünnet bildüre

.....
 Şeriat bile tarikat anlaya
 Hakikat pîri ne derse dinleye
 Her kimde kim ola bu üç hâsiyet
 Şeriat ü tarikat ü hakikat

Ma'rifet'i olmayan hayvân olur.
 Fiili İblis sureti insan olur.

(Abdurrahman Güzel, *Kaygusuz Abdal*, 2.baskı, Akçağ yay.,
 Ankara, 2004, s.386-388)

Görülüyor ki Hazreti Pîr'in *Mâkâlât*'ı ve diğer eserleri baştan sona metafizik unsurlar ve izahlarla doludur. Mesela Hacı Bektaş Velî hazretlerinin *Makâlât-ı Gaybiyye ve Kelimât-ı Ayniye* (Güham yay., Ankara, 2004); *Besmele Tefsiri* (T.Diy.Vakfı Yay., Ankara, 2007) ve diğer kitaplarına bakılsın, hepsinde benzer fikirler ileri sürüldüğü görülür. Hatta *Fevâidnâme* ile Ahmet Yesevî Hazretlerinin *Fakirnâme*'si karşılaştırılsın; ne kadar büyük benzerlikler olduğu kolayca anlaşılacaktır.

Alevîliğin de, Bektaşîliğin de inançları, kültürleri, yaşayışları ve hatta Özmen'in çok büyük emek harcıyarak hazırladığı o beş ciltlik şiir antolojisindeki şiirlerin hemen hepsi baştan sona metafizik unsurlarla doludur.

Yukarı'ya aldığımız Alaeddin Gaybî (Kaygusuz Abdal)'ye ait şiirde hem şeriat, hem namaz ve hem de benzer ibadetlerin hepsi var. Hani Alevî büyükleri şeriatı, metafiziği ve ibadetleri bir tarafa atmışlardı?

Bunları dikkate almadan veya bir kenara atarak konuşulursa doğruya yakın şeyler söylenmiş olmaz. Bu takdirde doğrular kaybolduğu gibi, bunlara inanıp bağlananlar da şaşırırlar, neye bağlanacaklarında tereddüde düşerler.

Daha da mühimi, maddecilerin maddeye daima metafizik güçler ve kabiliyetler yüklemeleridir. Bir kısmı bunun farkındadır, ama mecburen bu çelişkiye düşerek yapar, bir kısmı da bilmeden bunu yapar. Yukarıda maddenin ve bilinçsiz tabiatın kendi kendisine bir şey yapamayacağına işaret edilmişti.

Yaratılış hakkında şöyle de düşünülemez mi?

Maddeciler, tabiatçılar ve ateistler tarafından yaratılış ve Yaratıcı daima inkar ediliyor. Şimdi şöyle düşünebiliriz: Evrenin üstün bir güç tarafından yaratıldığını, insana orada seçkin bir yer tahsis edildiğini bilimsel olarak başlangıçtan itibaren tesbit etmek mümkün mü? Böyle bir bilimsel

bilgiye sahip miyiz? Hayır. Bu bilinmiyor, sadece “inanılıyor.” Bu yargıyı anlam olarak tersine çevirelim, tersinden düşünelim. O takdirde bilimsel bir hüküm veya önerme elde edebilecek miyiz, ona bakalım.

“Evren üstün bir güç tarafından yaratılmamıştır, o, ezeli ve ebedidir. İnsan da özel olarak yaratılıp dünyaya fırlatılmamıştır” desek, acaba bu yargı bilimsel, yani “bilimle uzaktan-yakından ilişkili” bir yargı mı olacak? Hayır. Bu yargı karşısında da, hakikatin bu olduğuna nasıl kanaat getirdiğimiz sorusunu sorma zorunluluğu doğmaktadır. Bu sorunun, tıpkı yukarıdaki soru gibi, nesnel gerçeklik zemininde kanıtlanmış bir cevabı verilemez. Yani her ikisi de; yani ilk önerme ve onun karşıtına çevrilmiş hali de birer “inanç önermesi”dir. Aralarındaki tek fark, birinin dinî, diğerinin dindışı içerikli olmasıdır. Şu halde bilimsel denilen yaratılmamışlık ve benzer görüşler de bir takım tahminlere, genellemelere ve neticede “bilimsel”lik ile süslenmiş, bohçalanmış “inanç”lara dayanmaktadır. Nitekim Herbert Spencer’in “evrim görüşü”, insanın doğduğu günden itibaren geçirdiği biyolojik gelişmeleri, insanlığın gelişme devirlerine uygulayarak meydana getirilmiştir.

Alevîlik Felsefi bir Din midir?

Bazı Alevî ileri gelenlerinin Alevî asıllı olmadığını söylediği bir kişi *Anadolu Alevîliği* (Berfin yay., İstanbul, 2000) isimli bir kitap yazmış. Kitap bir hayli hacimli.

Kitapta iddialar pek çok ve bir o kadar da değişik. Bu iddiaların bir kısmı Alevîliğin –alevî olsun olmasın- muhtelif gruplar ve kişiler tarafından tanımlamalarına karşı çıkış iddiaları olarak değerlendirilebilir. Diğer iddialar zaten yazarın ana tezini teşkil ediyor:

"Alevîlik, vahiy dışı felsefi bir dindir" (önsöz)

Yazar bu anlamda Alevîliği bir eren öğretisi olarak “felsefi bir kuram” gibi ortaya koyuyor. Kuram yani teori olan bir anlayışın, bilimsel açıdan ispatlanmamış ve hayata geçmemiş olması gerekmez mi? Alevîlik, başlangıçtan beri hayata geçmiş, tarih boyunca yaşamaya devam etmiş, vahye dayanan- çünkü ayetlere ve hadislere de dayanıyor- bir inanç sistemi değil mi?

Adını verdiğimiz kitabın yazarı da Alevîliğin temeline, önce ilkçağdaki Sokrat öncesi yunan materyalist felsefesini yerleştirmeye çalışıyor. Sonra Avrupa’da ortaya çıkan nazizmin ve ırkçılığın babaları sayılan Alman filozofları Fichte ve Hegel’e yaslanıyor. Hegel’in meşhur tez-antitez

ve sentez şeklindeki varlığın oluşunu açıklamakta kullandığı diyalektiği alıp Alevîliğe uyguluyor. Sonra gelsin Nietzsche, buyursun Karl Marks ve benzerleri. Hatta felsefesinin akılla hiç bir ilgisi olmayan ve tamamen sezgiye dayanan Bergson'dan bile istifade etmeye çalışarak Alevîliğin sezgici bir felsefe olduğunu ileri sürüyor. Gerçi Bergson'un felsefesi tamamen felsefi sezgiye dayanıyor; dolayısıyla her rasyonalist felsefeci, Bergson'un felsefesini aklın sustuğu yer olarak kabul eder. Bizde Prof. Dr. Nusret Hızır da bunlardan biridir. Esat Korkmaz bu birbirine zıt düşünürleri, imtizac ettirebilmek için uğraşmış ama zıtların kaynaşması ne kadar mümkün olursa o kadar becerebilmiş. Yazar, oradan buradan bir takım derlemelerle bir petek yapmak istemiş, sanırsınız ki bir "Babil kulesi" inşa ediyor. Yazara göre Alevîlik, bilimi dinden bağımsızlaştırmış, düşünceyle nesnenin uygunluğunu hakikat olarak algılayarak aydınlanma kanalını açmış. Bu kişinin söylediği "düşünceyle nesnenin uygunluğunu hakikat olarak almak", ilk çağlardan hatta ilk insandan beri bilimsel düşüncenin, bilginin doğruluğunun ölçüsü olup bilgi felsefesinin (epistemolojinin) temel ilkesidir. Yazarın bundan ya haberi yok veya haberi var da görmezden gelerek yeni bir şey söylüyormuş havası vermek istiyor.

Yazar, "sağdan sola doğru" Alevî tanımları üzerinde gezinti yapıyor

"Alevî İslâm", "asıl Müslüman biziz" diyenleri Arap Yarımadasına bağlı olmakla itham ediyor. Alevîliğe –solcu sağcı- "İslâm heterodoksisi" diyenler de aynı itham ile nitelendiriliyor (Yazık oldu Ahmet Yaşar hocanın emeklerine!..). Sol gruptan Alevîliği "Anadolu İslâmlığı", "İslâmîliğin Anadolulaşmış biçimi" diye tarif edenlere de karşı çıkıyor. Alevîliğin Türkçü veya Kürtçü yorumlarını da beğenmeyen yazar, onun "ahlak" ürünü yapılmasına, ona "aydınlanmanın çocuğu" denilmesine, Zerdüştlüğe dayandırılmasına da şiddetle karşı çıkıyor ve bu tariflerin Alevîliği ifadeye yetmediğini ileri sürüyor (s.10)

Yazar, esasta başka bir hususa isyan ediyor: "Büyük ölçüde sözlü bir gelenek" olan Alevîlik-Bektaşîlikteki "sözlü geleneğin" "yazılı bir iletişim" durumuna dönüştürülmeye çalışılması, yazarı çok rahatsız ediyor. Bu değişimin "bir alt-üst oluş getireceği"ni ileri sürüyor. Neden acaba? Yoksa yazar, Alevîliğin yazılı kaynakları ortaya çıktıkça aslının doğru olarak bilinmesinden ve dolayısıyla aslından uzaklaştırma çabalarının zorlaşacağından mı korkuyor?

Felsefi Bir Din Olur mu?

Ben ömrünün elli senesini Batı felsefesi tarihi araştırmalarına hasretmiş bir kimse olarak filozoflarca kurulmuş felsefi bir din olduğuna rastlamadım. Bunun bir istisnası var: Pozitivist felsefenin kurucusu Auguste Comte, bilindiği gibi, kendi pozitivist felsefesini kurduktan sonra bu sistemini daha iyi benimsetebilmek için “*İnsanlık Dini*” adıyla bir din kurdu. Bu dinin “İlmihali”ni yazdı. Bu ilmihal “*Pozitivizmin İlmihali/ Cathéchisme Positiviste*” adıyla Peyamî Erman tarafından Türkçeye çevrilmiş ve Milli Eğitim Bakanlığınca 1953 ve 1986’da iki defa basılmıştır. Kitap 400 sayfa civarında bir hacme sahip.

Bu dini kuran Comte (Kont), Ortaçağın huzurlu ve düzenli manevî hayatına hasret çektiği için kendi felsefi sisteminin dinî iman şeklinde daha çabuk ve daha iyi yayılacağını düşünmüştü. Bu dinin tanrısı *İnsanlıktır*. İnsanlığı temsilen otuz yaşında bir kadına tapmaktır. Çünkü kendi sevgilisi Clotile de Vaut otuz yaşında ölmüştür. Bu dinin Kabe’si “*Müslümanlardaki taslakta Mekke olduğu gibi*” Paris olup pozitivist dinin salikleri olarak ibadet eden dünyalılar, ibadetleri esnasında Paris’e döneceklerdir. Bu dinin peygamberi Ogüst Kont’tur. Bu dinin bir mensubu en az günde üç defa kadına tapmalı, o evde olmadığı zaman onu eşyasını koklamalı oturduğu yerlerde oturmalıdır. Yani modern putperestlik. Teklif edilmek istenen bu mudur?

Peki bu pozitivist din tutmuş mu? Taraftarları var mı? Kont’un felsefesini benimseyen bazı kimseler bile dini benimsememiştir. Mesela meşhur İngiliz filozofu J.Stuart Mille bu dine karşı çıkmıştır. Yalnız Brezilya devlet başkanı 1890’da bu dini resmî din ilan edince hiç kimse bu dini benimsememiş, dinini değiştirmemiş. Bunun üzerine resmî din olarak Hıristiyanlık yeniden ilân edilmiştir.

Bu kısa tarihî malumattan sonra “*neden bir felsefi din*” olmaz, sorusuna cevap arayalım.

-Dinlerde inanılan, bağlanılan ve ibadet edilen bir kutsal varlık vardır. Felsefede isteyen filozof bir dine inanır ve bağlanır, böylece felsefe yapmaya devam eder. Descartes, papaz Malebranche, psikopos Berkley, İlahiyatçı Fichte, Hegel, Schelling, Berlin vaizi Schlaeirmacher, papaz yardımcılığına yükselen Heidegger bunlardan bir kaçıdır. İsteyen filozof da inanmaz yahut o inançlara karşı mücadele eder. Bir kısım maddeci, natüralist ve ateist düşünürlerin yaptığı gibi.

- İslâm’ın içinde olan Alevilikte bu kutsal varlık, *İslâm’ın Allah’ıdır*.

- Felsefe, akla, düşünmeye, muhakemeye, serbest düşünmeye ve tenkide dayanan bir zihin eylemidir. Genel olarak dinler ise önce şüphe kaldırmayan imana dayanır. Meşhur Kilise babası Saint Augustin “Saçma da olsa inanırım.” diyordu. Hıristiyanlıkta “önce inan, sonra düşün” ilkesi hakimdir. İslâm’da ise “Önce düşün sonra iman et” ilkesi hakimdir. Nitekim Mekke’nin fethinde kanı önceden heder edilen 19 kişiden birisi, bir süre saklandıktan sonra gelip Müslüman olacağını söylediğinde Hz. Peygamber ona düşünmesi için dört ay süre vermiştir. Çünkü İslâm, çocuğa değil, ergenliğe ermişlere ve delilere değil, akıllılara, yani akla hitap etmiş ve sadece onları muhatap ve mükellef tutmuştur.

-Alevîlik, Allah’a, yaratılışa, Hz. Peygambere, Kitaba, ahirete, hesaba, cennete ve cehenneme, Ehl-i Beyte inanır ve bağlanır. Bu iman esasları değiştirilemez. Bu iman aklen temellendirilir.

-Felsefe kimseye iman, ibadet, ahlak kuralları teklif etmez. O, sadece ele aldığı varlıkla, bilgiyle, ahlakla, sanatla, bilimle, hukukla, iktisatla, dinle, dil ile vb. ilgili problemleri çözmeye çalışır. Şu filozofun elinde problem, şu şekilde çözülür, diğerinin zihninde başka türlü çözülür. Bir başkasının görüşünde de tamamen zıt şekilde çözülür. Felsefe problemleri ebedîdir, fakat çözümler devirlere ve filozoflara göre değişkendir. Böyle olmasa felsefe olmaz, felsefe ilerleyemez.

-Dinlerin cemaatleşme, cemaat ruhunu geliştirme ve cemaatler halinde toplu ibadet etme durumları vardır ve olmak zorundadır. Fakat felsefede böyle toplu ibadet etmek gibi bir halden bahsedilemez.

-Felsefe ve bilim şüphe etmeye dayanır. Şüphe etmezseniz yeni bilgi ve yeni problem üretemezsiniz. Dinde inandıktan sonra iman ve ibadet konularında şüpheye yer yoktur. Diğer konularda her zaman şüphe edilebilir ve tartışılabilir, hükümler şartlar ve devirlere göre yorumlanıp yenilenebilir. Alevîlik bir inanç sistemi ve İslâm’ın içinde bir yol olmakla beraber mesela Allah inancı, peygamber, Hz. Ali ve on iki imam inancı değişmez ve doğruluğundan şüphe edilemez.

-Dinlerin işlenen günahlara ve suçlara karşı müeyyideleri vardır. Bu ilâhî dinlerde daha barizdir. Emir ve tavsiyelerine uyanlara mükâfât ve uymayanlara ceza vardır. Ahiret hayatında ebedî ceza ve ödülleri de vardır. Dünya hayatında da bir takım müeyyideler uygulanabilmektedir. Alevîliğin de İslâm şemsiyesi altında olmakla beraber meselâ “düşkünlük” gibi bir müeyyidesi ve cezası var. Bu ceza cemaat içinde çok caydırıcı bir rol oynamaktadır. Mesela Sünnilerde, böyle etkili bir müeyyide yoktur.

Hiçbir felsefî sistemde hiçbir şekilde ahlakî müeyyide ve cezalandırma veya ödüllendirme fiili yoktur, olamaz ve düşünülemez. Çünkü her filozofun kendi ilkesi veya ilkeleri kendine aittir. Kendi düşünce sistemini o ilkeler ışığında kurar ve geliştirir. Bazen da ilkesinin işlemediğini yahut yanlış olduğunu anlarsa onu değiştirir. Hatta eski sisteminin tam zıddına yeni görüşler ortaya koyabilir. Wittgeinstein ve benzerlerinde görüldüğü gibi.

Karl Marx da sistemini bir ideoloji olarak kurmuş ve bazı inançlar koymuş, hatta dünyanın sonunda bir “komünist cenneti” vaat etmiş olup buna “K.Marx’ın eskatolojisi” yani ahirete ait sistemi denir. Bununla beraber K.Marx’ın sistemi yetmiş senede çökmüştür. Paleontoloji bilgini Ernest Haeckel’in kurmak istediği “Tabiat dini” ise hiç taraftar bulamamış, hatta materyalistler ve ateistler bile onu benimsememiştir. Dolayısıyla bu son iki inanca sadece işaret edip geçiyoruz.

Bu farklılıkları çoğaltmak mümkündür. Maksudumuz felsefî bir dinin neden olamayacağını, böyle bir din kurmaya çalışanlar olursa hüsrarla neticeleneceğini ifade etmektir.

Esat Korkmaz’ın bazı iddiaları

Esat Korkmaz’ın iddiasına göre Batınlık İslâmiyet’i, “doğatanrıçılık” ve “insantanrıçılık” zemininde felsefleştirmiş, vahyi ve onunla ilgili bütün kutsal değerleri yadsımış. (s.16) Alevîlik bugün “aklını inancına taşımak, materyalizmini idealizmine dönüştürmek isteyen kimi Alevîlerce egemen sınıflara ‘altın tepsi’de sunuluyor”muş. (s.17) Sağ da bundan memnun olarak “halkın sınıf çıkarlarını perdeleyecek terbiye edilmiş uslu bir Alevîliği, kendi siyasal yapıları içine almaya çalışıyorlar”mış. (s.18) Alevî-Bektaşî şeriatı bir “başkaldırı” olup üç biçimde tanımlanmış: Görünür nesnel-toplumsal dünya, insan kararları ve gelenek - görenekler. Alevîliğin mistik ve “sır” olan tarafının somut maddeci bir anlayışa taşınabilmesi için Esat Korkmaz eski Yunanın idealist filozofu Parmenides’e ve onun akılcılığına sığınıyor. Klasik mantığın özdeşlik ilkesini ifade eden sözünü esas alıyor: “Varlık vardır, yokluk yoktur.” Bu ilke görünmez ve değişmez tek bir varlığın kendisiyle özdeş olduğunu ifade etmek için ortaya atılmış tamamen idealist bir ilkedir. Bunu da kendine göre değiştiren Korkmaz, bu ilkeyi “materyalist tasarım” a taşıyabilmek için bu sefer Empedokles’e sığınıyor. Empedokles’in dört unsuru (hava, su, toprak ve ateş)’nin birleşimleriyle maddeci tasarımı tamamlamaya çalışıyor. Fakat Empedokles’e göre bu dört unsur, kendi kendine birleşmiyor ki!... Onları birleştire-

ren, kaynaştıran sevgidir, ayırıştıran ise nefrettir. Bunlar ise maddî değil, tamamen manevî unsurlar olup o maddî unsurların mahsulü de değildir. Çünkü maddenin kendi kendine sevgi, nefret esasları üretmesi mümkün değildir. Yazar tasarımının bozulmasından korkmuş olacak ki- her ne kadar soyadı Korkmaz ise de- bunlardan bahsetmiyor.

Yazar, tasarımın “*idealist-düşünceci*” ayağını Parmenides’ten Eflatun(-Platon)’a, oradan Aristo’ya, sonra Plotin’a kadar taşıyor, oradan da “*vahdet-i mevcûd*” (monizm)cu bir natüralist anlayışa götürüyor. Korkmaz, tasarımının “*maddeci düşüncecilik*” ayağını da Empedokles’in dört unsurunun izini sürerek Demokrit’in “atomcu” felsefesine, oradan Eflatun’un “*kopya-gölge kuramı*”na (ideler alemi kuramına), oradan da Aristo’nun “*aktüelliğine*” (kuvve-fiil anlayışına) uzandırıyor.

Esat Korkmaz, Abra-Kadabra usûlüyle, bu anlayışı İslâm dünyasına yayıyor ve hemen “*vahdet-i mevcut*”cu tasavvuf anlayışıyla (?!..) Ortodoks İslâm’ın doğasına başkaldıran bir “*materyalist açılım*” haline sıçrıyor. Bu “*maddeci düşüncecilik*”in inanç cephesini de “*idealist düşüncecilik*”le doldurmaya çalışıyor. (s.20)

Maddeci Felsefenin idealist yanı olur mu?

Esat Korkmaz, idealizmi maddeciliğe indirgeyerek materyalizme tamamen metafizik bir unsur yerleştirerek maddeciliği de kökünden yıkıyor, idealizmin de canına okuyor. Ernest Mach gibi tam pozitivist meşhur fizikçiyi büyük şef Lenin “Materyalizm ve Empiriyo-Kritisizm” adlı eserinde yerden yere vuruyordu. Neden bunu yapıyordu? Ernest Mach, metafizik olur korkusuyla atomun varlığını kabul edemeden ölmüş bir fizikçidir. Oğüst Kont da aynı endişeyle hücrenin mevcudiyetini kabul edemeden ölmüştü. Buna rağmen Lenin onu yerin dibine geçiriyor. Çünkü Mach, bilginin elde edilmişinde duyuşsal kanalların etkisini kabul etmişti. Korkmaz’ın materyalizme idealist bir temel kattığını öğrense Moskova’daki mozolesinden kalkar gelir, Korkmaz’ı bu dünyadan tard eder. Benim sistemimi nasıl berbad edersin, diye. Marks duysa o da Lenin’e destek verir: Bizim yeni yetmeler bizim sistemlerin canına okuyorlar, diye.

Ama Korkmaz yine de o büyük şefleri kandırabilir. Sonunda Alevîliğe öte dünyadaki cenneti kaldırarak onun yerine dünya cenneti kurma fikrini yerleştirdim, diye!.. Eh kolay gelsin demek düşer bize. Alevî aydınları ne derler, bilmem.

Latife bir tarafa ne zamandan beri maddeciliğin idealist yönü varmış? Materyalizm maddeye, sırf görülene ve duyulara dayandığına göre orada ide/fikrin'nin ne işi var veya ide orada yer bulabilir mi? Marksizm ve materyalizm, bilgiyi bir epifenomen (*gölge hadise, olayların bir gölgesi*) olarak kabul etmiyor mu idi? Çünkü ide/düşünce manevîdir, madde-den öncedir, madde şuursuz olduğu için fikir ve ruh doğuramaz. Korkmaz yeni bir materyalist felsefe mi yaratma peşinde ?!. Materyalizme yeni fikirci/idealist bir unsur katmış olmuyor mu? Aslında Korkmaz'ı tebrik etmek lâzım. Çünkü 97 yaşında olup halen yaşayan günümüzün en büyük Fransız filozofu Roger Garaudy bile 70 senedir Marksizm ile Hegel felsefesini kaynaştırmak için uğraşıyordu, o bu işi beceremedi. Ama Esat korkmaz "Ne sihirdir, ne keramet/el çabukluğu marifet" kavlince hemen bunu becermiş görünüyor. Bravo doğrusu! Materyalizmin idealist yönü varmış da neden materyalistler ve Marksistler Berkley'e ve benzer idealistlere söylemediklerini bırakmıyorlar? Bir şeyin inanç yönü metafizik değil mi? İnançta vahiy yok mu? Hatta yerli Marksist ve maddecilerimizden olan Yılmaz Öner, Max Planck ve Heisenberg gibi Nobel ödüllü büyük fizikçilerin kitaplarını tercüme ederken her paragrafına idealist oldukları düşüncesiyle neden reddiye yazmak zorunda kalıyor? Hatta maddeciliğe en büyük desteği veren ve bir çeşit maddecilik olan pozitivist felsefeyi neden idealist diye tenkit ediyor? Korkmaz'a göre felsefleştirme şeriatan özgürleştirme imiş. O takdirde Eflatun'un ve diğer birçok filozofun sistemlerinin hepsinin materyalist nitelikli olması gerekmez mi? Eh boşuna dememişler, "Yarım imam adamı dinden eder, yarım doktor adamı candan eder." Esat Korkmaz da beş-on felsefe kitabı karıştırmakla zıt felsefe sistemlerini birbirine karıştırmış, Marksist-Leninist ideolojisiyle Alevîleri hem dinden hem de candan etmeye mi niyetlenmiştir?

Esat Korkmaz, İslam'daki bu dünyanın geçiciliğini, Alevîlik için de kabul ediyor, bunların İslam'dan geldiğini söyleyemiyor, nefis temizleme/ arınma ve "ölmeden evvel ölmek" gibi önemli ilkeleri Budizm ve benzeri kaynaklara dayandırıyor. Halbuki bunlar bizzat Kur'an'da var, zaten Alevîliğin İslâm'dan başka kaynak aramasına hacet yoktur.

Korkmaz, felsefî bir din olarak gösterdiği Alevîliği "sezgici" bir felsefe olarak da niteliyor. Hani Alevîlik "akılcı" bir din idi. Hani felsefeler hep akılcı olurdu?

Dinsizlik ve maddecilik dünyasının amansız düşmanı Spiritüalist ve “şeriatçı” Üstâd Eflatun aramıza hoş geldin

Bu vesile ile şunu da burada belirtmekte fayda var: Eflatun, eski Yunan çağında hocası Sokrat'tan sonra Sokrat öncesi materyalist anlayışlara en büyük darbeyi vuran sistemli bir spiritüalist olarak kabul edilir. O, ruhun maddeden üstün, hakim ve önce olduğunu ileri süren bir filozoftur. Eflatun (Platon), ayrıca ruhun bedeni idare ettiğini ve ruhun maddeden önceliğini söylerken *Yasalar*, (Kabalıcı yay., İstanbul, 1994) adlı kitabında aynı zamanda tam şeriatçılık yapıyor. Zaten Prof. Dr. Teoman Duralı'nın bu konuda, bu başlıkla Yunanca ana kaynaklara dayanarak yaptığı bir araştırması vardır. Hatta M.S. 2. asırda yaşamış olan tarihçi Numenius'un dediği gibi “Eflatun Yunanca Konuşan bir Musa”dır. Bu ne demektir? Eflatun kendi zamanında hak din olan Musevîlikten azamî ölçüde alıntı yapmıştır. Aslında her filozof kendi devrindeki dinî inançlardan daima tesirler almışlardır.

Eflatun *Yasalar* adlı kitabında sözleriyle ve hareketleriyle dinsizlik suçu işleyen birisinin, buna şahit olan kişi tarafından yöneticilere bildirilmesini, yöneticilerin de o kişiyi mahkemeye vermesini istiyor. Eğer yönetici görevini yerine getirmez ise yasaların hakkını savunanların o yöneticiyi dinsizlikten mahkemeye vermesini söylüyor. Esas sanık suçlu bulunursa ikisinin birden her iki dinsiz hareketini ayrı ayrı cezalandırmasında ısrar ediyor.

Bu kadar da değil. O çok ünlü ve çok büyük filozof Eflatun ne denli müsamahasız ve bir dinsizlik düşmanı göresiniz: Eflatun buyuruyor ki,

Hapse mahkûm olan dinsiz kişiye hiçbir özgür kişi yaklaşmasın, yiyeceğini kölelerden alsın, öldükten sonra da gömülmeden ülke sınırlarının dışına atılsın; hür bir kişi onu gömmeye kalkışır, isteyen onu dinsizlikten mahkemeye versin. (s.400)

İşte Batı düşüncesinin ve yöneldiğimiz Batı medeniyetinin temelini teşkil eden ve hayran olduğumuz Yunan müsamahası ve demokratik anlayışı bu. M.Ö. 4. asırda bu anlayış biraz müsamaha ile karşılanabilir belki, ama 17. asır sonlarında bir büyük filozofun yazdığı tolerans risalesinde yazar dinsizlerin ve Katoliklerin mahkemede şahitliğinin kabul edilmemesi gerektiğini belirtiyordu. Bu sömürgeci anlayış, şimdi de farklı mı? Buna siz karar verin.

Aristo'nun sistemi de tanınmış felsefe tarihçilerine göre, bir teolojiden ibarettir. Mesela yedi ciltlik bir batı felsefe tarihi yazan meşhur Fransız felsefe tarihçisi ve filozofu Emile Bréhier de bu görüştedir.

Yukarıda zikredilen kitabın yazarı Esat korkmaz, ilkçağ Yunan natüralizmini ve materyalizmini Alevîliğe yamamağa çalıştıktan sonra Alman idealist filozofları Hegel ve Fichte'ye müracaat ediyor. Bunların diyalektiğini kullanıyor. Hegel bir ilahiyatçıdır ve koyu bir Protestan'dır. Bütün derdi "mutlak din" dediği Hıristiyanlığı zamanın şartlarına uygun bir şekilde kabul edilebilir, hor görülmeyen bir din haline getirebilmek ve bunun için kendi inançlarını felsefi bir temele oturtabilmektir. Bu sisteminde daima üçlü ilah anlayışına (teslis- trinité) sadık kalmış, hatta onsuz düşünemeyecek duruma gelmiştir. (S.H.Bolay, Hegel'in İnsana Bakışı, *Felsefe Dünyası*, sayı: 30) Hegel'in tez, antitez ve sentez dediği diyalektik esaslar tamamen üçlü Tanrı anlayışını ifade için de kullanılmıştır. (Jean Hyppolite, Hegel'in "*Ruhun Fenomenolojisi*" kitabının tercümesi, *La Phénoménologie de L'Esprit*, II, s.266 v.d., 273 vd., Paris, 1941). Evrenin ve devletin, toplumun ve tarihin kuruluşunu ve yürüyüşünü kültürün oluşumunu bu üçlü çatışma esasına oturtarak izah etmiştir. Hegel Hıristiyanlığı felsefi bir kalıba dökmekle kendi dininden vaz mı geçmiştir? Hayır. Hiçbir zaman. Aksine dinini ve milletini yüceltmekte kullanmıştır. Prusya devletinin resmî filozofu olmuş ve Prusya imparatorluğunu Tanrı(Geist)'nin kurduğu ve dolayısıyla mutlak itaat edilmesi gereken ilahî bir devlet olarak kabul etmiştir.

Tabîî mesele bundan ibaret değil. İdealist Hegel, Fichte ile birlikte Alman nazizminin ve Avrupa faşizminin kurucularıdır. Çünkü Hegel, *Hukuk Felsefesinin Prensipleri* ve *Tarihte Akıl* adlarıyla Türkçeye çevrilen eserlerinde ve *Tarih Felsefesi Dersleri* adlı kitabında dünyayı "*Cermenlik/Almanlık*" ruhunun idare ettiğini, Cermenlik yoksa dünyanın da olmayacağını söyler.

Faşizme, nazizme her zaman şiddetle karşı olan sosyalistler, Marksistler ne zamandan beri bir faşiste ve bir idealist felsefeciye sığınabiliyor. Üstelik Fichte de ondan farklı değildir. Çünkü Esat Korkmaz'ın sığındığı Fichte'nin "Mutlak Ben"i Bertrand Russell'e göre "Alman Millî Benliği"nden başka bir şey değildir. (*Batı Felsefesi Tarihi*, Fichte maddesi) Bence de böyledir. Zaten Russel da Fichte'ye iki kocaman ciltlik kitabında yarım sayfa bile ayırmamıştır.

Bu kadar da değil. Yazarımız sonra Nietzsche(Niçe)'ye sığınmış. Onun üst insanı da dünyanın değerler levhasını tersine çevirecek olan kendisi gibi yüksek kalitede olmayan insanları (Filistinliler diye hor gördüğü halkları) ortadan kaldıracak (Mesela Yahudilere ve romanlara yaptıkları yok edici uygulamaları gibi) olan seçkin insandır. Onun "üst insanı" aslında

Hegel'in ve Fichte'nin Alman ırkçı görüşlerinin yani "Cermenlik ruhu"-nun bir başka çeşit ifadesi ve yansımasından ibarettir.

**"Vahdet-i vücûd" da ne imiş? Yaşasın
"vahdet-i mevcud !.."**

Korkmaz'a göre vahdet-i mevcud, vahdet-i vücud'daki varlık birliğini varlıkların birliğine indirgemiş, böylece İslâm'ın yaradılış inancına en büyük darbeyi vurmuş!.. (s.21) Tabii ki bu ağır darbenin neticesinde İslâm temelinden çökmüş oluyor? Böyle bir şey var mı dünyada? Vaktiyle T. Fikret de benzer şeyler söylemişti: *Ne cehennemlerinde bir galeyan/ Kizbe ancak humk ağlar*" diyordu. 1500 senedir, ne filozoflar, ne Marksizm-materyalizm ve ateizm gibi cereyanlar, ne Hıristiyanlık, ne Yahudilik, ne Budizm ve ne de onların ateşli mensupları bütün gayretlerine rağmen İslâm'ı yıkmayı beceremediler!. Esas kizb (yalan) onların dediği ve esas humk (ahmaklık) onların ve yeni takipçilerinin söyledikleri ve yaptıklarıdır.

Esat Korkmaz, korkmaz ya, "tek tanrıcı dinler medenî insan kafasının ürünü"dür, diyor. Alın size çelişki dolu bir söz daha. Bu söz biraz Durkheim kokuyorsa da çoktan itibarını kaybetmiş bir fikir. Eğer tek Tanrılı dinler insan kafasının ürünü ise, tamamen aklın mahsulü demektir. Bu takdirde onların din değil felsefe olması gerekmez mi? Bu takdirde o dinin vahiyle ilgisi olur mu? Öyleyse Esat Korkmaz neden İslâm'ın inancını temelinden yıkmaya uğraşiyor. Bu çelişki değil mi? Elbette değil. Çünkü çelişki, Aristo mantığına göredir. Aristo Mantığı denilen mantık, bizim günlük hayatta kullandığımız "tenakuzun yokluğu/çelişmezlik" ilkesine dayanır. Halbuki diyalektik mantık çelişkiler ve çatışmalar üzerinde yürür. Bir Marksist de elbette ki çelişkilere dayanarak ilerlemelidir.

Hoş Gelişler ola Protestan İlahiyatçı Filozof Hegel

Hegel de aramıza hoş gelmiş. Ama biraz eli boş gelmiş benziyor.

Esat Korkmaz "korkusuz Jean" gibi, her yere dalarak, peteğini doldurmak için çeşit çeşit felsefelerin kapısını çalıyor, ama en çok üstad Hegel'den faydalıyor. Hegel'in kimliğini yukarıda açıkladık. Sisteminin özünü Esat Korkmaz, Alevîliğe yamamaya çalışmış. Hegel'in felsefesinde Geist'in geçirdiği çeşitli safhalar, Alevîliğe yama yapılıyor, hatta buna "kaplama" demek daha doğru olur. Ama yama veya kaplama da olsa sırtıyor. Ne de olsa onun büyük üstadı Karl Marx da böyle yapmıştı. Yani Hegel'in "Solcu Hegelci" kolunda iken onun sistemini tersine çevirerek yani "Başı ayak, ayağı

baş” yaparak ve Hegel’in “yabancılaşma” gibi belli başlı kavramlarını olduğu gibi alarak, hatta onlara yeni anlamlar yükleyerek Marksizmin temellerini atmıştı. Esat Korkmaz da üstadının yolunda benzer bir şey yapıyor. İslâm’ın, İslâm tasavvufunun ve Alevîliğin belli başlı kavramlarını ya tersine çevirerek veya tahrif ederek aynı işi yapmaya çalışıyor. Sonunda Hegel’in bir Protestan Hıristiyan olarak yapmaya yanaşmadığı şeyi yani insanı tanrılaştırmayı beceriyor. Halbuki Hegel, *Din Felsefesi Dersleri* isimli eserinde “*Âlem ile Allah’ın, Yaradan ile yaratılanın ayrı olduğunu*” ilan ediyordu.

Hegel’in *Geist* dediği şey, Evrensel Akıl veya Evrensel Ruh yani Hıristiyanlığın Tanrısıdır. Hegel bu kavramla önce evrenin ve ona bağlı olarak tabiatın yaratılışını yani objektif alemin meydana gelişini izah etmektedir. Bu boş bir kavram değil, tasarlanmış bir ide de değil, her şeyden evvel ide/fikirdir, maddî olmayan, kendilik şuuruna sahip olan bir varlıktır. Hegel’in Mutlak dediği Akıl, hürdür, birdir, ezeli ve ebedî olup sonlu değildir. Tabiat veya evren ise ona göre, maddîdir, bilinçsizdir. Tabiatla ne hürriyet, ne birlik, ne de ölümsüzlük vardır. Bundan dolayı Evrensel Akıl tabiatı yaratmakla özüne yabancılaşmıştır. Bu, diyalektik işleyişin antitez safhasıdır. Evrensel Akıl, bu yabancılaşmadan, dolayısıyla bu çelişkiden kurtulmak ister. Bu da ruh alemine ve kendisine dönmekle mümkün olur. Kendisine dönüş yabancılaşmaya karşı bir tepki olup *Geist*’in kendilik şuurunu tekrar kazanması, tabiatın bilinçsizliğinden kurtulması ve hürriyetini tekrar elde etmesidir. (J.Hippolyte, a.g.e. II, s.138)Ruh dünyası, insanın ve kültürün dünyasıdır. Bu asliyetine dönüş aynı zamanda ilk belirlenme veya ilk tayin ediliş sayılır. Hatta Hegel, Hristiyanlık Ruhu ve Kaderi adlı eserinde Hz. İbrahim’in oğlu İshak’ı (onlar İshak diyorlar) Allah yolunda gönüllü kurban etmek isteğini Allah’tan uzaklaşmadan yani kendine yabancılaşmadan kurtulmanın başlangıcı olarak görüyor. (Kierkegaard da Koku ve Titreme’nin baş tarafında benzer şeyleri söylüyor.)

Evrensel Akıl tabiatı yani evreni nasıl yarattı sorusuna Hegel şöyle cevap veriyor: “*Tanrı hür eylem olmasıyla yarattı.*” Tanrı’nın hür eylem oluşu, bütün ilahî tasarımları içine alan bir belirlenim veya tayin etmektir. Bu da ide’nin dışlaşması, haricleşmesi, yani kendini bildirmek isteğinin bir tezahürüdür, yani tabiatı meydana getirir. Hegel’e göre yaratma *aracısız* yani evrenin yardımı olmadan meydana gelmiştir. Eğer Tanrı aracı kullansaydı, Tanrı’nın alem/evren aracılığı ile varolduğu anlamına gelirdi. Hegel felsefesine göre, aklın alemini idare etmesi demek, evreni Tanrı’nın yönetmesi demektir. Aklî olan ilahî olandır, dolayısıyla iyi olandır. (S.H.Bolay, *Felsefe Dünyasında Gezintiler*, Nobel yay., Ankara, 2006, s.19, 20, 21)

Hegel felsefesinin özü ve metodu kısaca budur. Maksudımız Hegel felsefesini anlatmak değil, fakat onu kendisine alet olarak kullananların düştükleriyle bu felsefenin hiçbir alâkası olmadığını anlatmaktadır.

Gelelim esas meseleye:

İnsan Tanrı Olabilir mi? İnsana Tanrı denebilir mi?

Materyalistler, Marksistler ve natüralistler, Tanrı'nın varlığını kabullenemedikleri için Onun yerine insanı Tanrı ilân ediyorlar. Bu hususta Hıristiyanlığın *incarnation* (hulûl) inancından da faydalanıyorlar. Esat Korkmaz da elbette ki kendi ideolojisi istikametinde davranacaktır. Bu gayet tabiidir. Alevî temsilcilerinden de çok küçük bir azınlık olmakla beraber, böyle düşünenler çıkabiliyor. Mesela *Cem Dergisi*'ni çıkaranlardan Abidin Özgünay, bir yazısında (Mart 1993 sayısı) ve bir röportajında (*İzlenim Dergisi*, Mayıs 1993 sayısı) "Alevilikte yaratanla yaratılan ayırımı olmadığını" söylüyordu. Ama buna karşı çıkanlar çoktur. 2009 yılı Hacı Bektaş şenlikleri münasebetiyle Cem TV'de 16 Ağustos'ta (17 Ağustos da olabilir) saat 18.00 civarında yapılan bir sohbet programında yazılmadığı için ismini tespit edemediğim bir zat, Aleviliğin problemleri üzerine konuşurken ilk olarak bu meseleyi ele aldı ve şu mealde konuştu: "Biz kendimizi halkımıza iyi anlatamıyoruz, hatta yanlış tanıtıyoruz. Çıkıyor bir takım kimselerimiz, İnsanı Allah kendi suretinde yarattı, öyleyse insan tanrı'dır diyorlar. Böyle saçma şey olur mu? Şimdi ben tanrı mıyım? Böyle ölmeye mahkum bir varlık nasıl tanrı olur? Bunlar doğru şeyler değil, üstelik halkı kendimizden bu saçmalıklar dolayısıyla soğutuyoruz." Demek ki hakikati gören birçok Alevî aydını var da seslerini duyuramıyorlar yahut ötekiler baskın çıkıyorlar.

Yaratıcı ve Yaratılış meselesi

Alevî şairlerin ve düşünürlerin Tanrı'yı ve yaratılışı inkâr ederek insanı Tanrı ilan ettikleri iddiasına ileri gelen Alevî şairleri açısından göz gezdirelim. Bakalım bu iddiaya yer veren deyişleri var mıdır? Önce Kaygusuz ile başlayalım:

Kaygusal Abdal Yaratıcı ve Yaratılış hakkında neler söylüyor?

...Tecellî eyledi Zâtına ki, Zâtı bilünstün deyü. Esmâ vü sıfâtı kendüsi, kendüsüne nâz eyledi. "Kâf u Nûn"a vurup sâz eyledi. Bu kez "Kâf u Nûn" arasında bir kârâneyi (işyerini) bünyâd eyledi (kurdu). Cümle yaradılmış bir eksüksüz yerlü yeründe karar tuttu.." (Abdurrahman

Güzel, a.g.e., s.311) Burada “Kâf” ü “nûn”dan kasıt nedir, bunu yeni nesiller için birazcık açıklamakta fayda vardır. Allah kâinatı yaratırken “kûn/ol” emrini verdi. Bu emirdeki kef ve nûn harflerinin birbirine bağlanmasıyla “Kûn /ol emri çıkar.

İşte bu emrin söz olarak çıkışıyla yaratılış başlamış oluyor. Demek ki Kaygusuz da tanınmış ve ileri gelen bir alevî Pîri olmakla beraber, iddia edilenin aksine ne Allah’ı, ne yaratılışı ne de diğer iman esasların ve ibadetleri inkâr ediyor. Üstelik maddeci bir anlayışla ilgisi de yok. Şu ifadeler de aynı konuda yine Kaygusuz Abdal’ın:

“Zaman-ı evvelde ki bu cihan yog idi. Hak Tebâreke ve Teâlâ hazretleri var idi. Diledi ki bu âlemi halk edip vücûda getire. Evvel Muhammed Mustafa’nın nûrun yarattı. Ve onun nûrun halk eyledi. Mustafa’nın nûrundan cümle âlemi vücûda getirdi. Yeri göğü yarattı.

Zira eşya fânidür ve hem bâki oldür ki daima kaim oldür. Mutlak Hâlik Lem-Yezâl’dür. (a.g.e., s.313)

Bu sözlerde görüldüğü gibi alevî büyükleri ne Yaratıcı’yı ne yaratılışı, ne de ibadeti ve ahreti bir tarafa atıyorlar. Nitekim yukarıdaki metinde ifade edildiği gibi, Hz. Peygamber’in nûrunun ilk önce yaratılması bütün Osmanlı düşünürlerinde *ontolojik* ilkedir. Bu hususta hepsi müşterektir.

Acaba Pîr sultan Abdal ne buyuruyor?

Pîr Sultan da diğerlerinden farklı değil. Önceki Alevî büyükleri gibi o da İslâmî esaslara bağlıdır. Öyle olmasa zaten o manevî dünyadan nasîb alamazdı. Aşağıdaki mısralar onun yaratılış ve namaz gibi ibadetler hakkında nelere inandığını açıkça göstermeye yetecektir:

Hüda halkeyledi bu cân ü teni
Ya nice beslemez gidince beni
Tâ ezelden vermiş kismetim Ganî
Bu dünyaya gelmezden evvel

Hak bizi yoktan var etti
Şükür yoktan vara geldim
Yedi kat Arşta asılı
Kandildeki nûra geldim.

Söyler Pîr Sultanım söyler
Hakk’ın birliğini birler
Doğmuş bu âleme nurlar
Nur Muhammed Ali’nindir.

Gelin zikredelim Ganî Hüda'yı
Mü'minler kılar beş vaktin esası
İkrar işitmişdürür İblis sadası
Onu Hakk'a doğru döndüremezsın

Allah'ım cömertsın cömert, Ganî'sın
Halil gelsin hulle donu biçilsın
Rabbim uyumazken sen ne uyursun
Doğdu seher vakti kalk hâcet dile.

Kâdir'sın Sen Allah'ım Sen de Kâdir'sın
Üstümüzde dört direkli çadırısın
Çağurdığımız her yerde hâzır ve nâzırısın,
Cümlemiz üstüne yürüyüp gider.

(İlyas Üzüm, *Kültürel Kaynaklarına Göre Alevîlik*, Horasan yay., İstanbul, 2002, s.98-114.)

Aşık Veysel'den de bir örnek olsun

Bunlar eskidendi, Onların devrinde böyle düşünölmüş olabilir, çağdaş ve laik dünyada böyle şeylere yer yoktur, bunlar çağdışılıktır, diyenler olursa çağdaş bir büyük şair/ozan'den örnek verelim Bu örnek de Aşık Veysel'den olsun. Bilindiği gibi Aşık Veysel a'ma idi. Aşık Veysel, ameliyatla gözlerini açmak isteyen hekime şöyle söylemiştir:

“Gözlerim açılacak olsa, benim öz dünyam yıkılıp gider. Buna razı değilem”

Yani bizim şu maddî gözle gördüğümüz dünyadaki çirkinliklerden kaçıyor, kalb gözüyle gördüğü manevî dünyasından koparılmak istemiyor. Hayret!.. 20. asırda böyle bir anlayış olur muymuş!.. Buna materyalist babalar ne derler, bilmem. Ama Aşık Veysel dahî, Allah'a, yaratılışa ve ahirete inanan bir kul olarak şöyle diyor:

Bu dünyayı kuran mimar
Ne hoş sağlam temel atmış
İnsanlığa ibret için
Kısım kısım kul yaratmış.

.....

Kazması yok, küreği yok
Ustası var, çırağı yok,
Gök kubbenin direği yok,
Muallakta bina çatmış.

Bu çark böyle döner durmaz,
Ehl-i aşklar yanar durmaz,
Aşk meyinden kanar durmaz,
Sevgi, muhabbet yaratmış

(Y. Bülent Bakiler, *Aşık Veysel*, Kültür Bak.Yay., Ankara 1989, s.116)

Aşık Veysel'den bir başka örnek

20. asrın büyük ozanı Aşık Veysel, toprağa (maddeye) “sadık yârim” derken, toprağı ve dünyayı Tanrı'nın yarattığını ve toprağa bu özellikleri Allah'ın verdiğini söylüyor, ölmek mecburiyetinde oluşumuzu toprağın sadâkatı şeklinde nitelemektedir:

Bu dünyayı sen yarattın girindin,
Her nesnede gösterirsin nakşını.

(Y. Bülent Bakiler, a.g.e., s.120)

Dileğın var ise iste Allah'tan
Almak için uzak gitme topraktan
Cömertlik toprağa verilmiş Hak'tan
Benim sâdik yârim kara topraktır.

(Y. Bülent Bakiler, a.g.e., s.86)

Bedri Noyan Dede-baba Yaratan ve Yaratılan hakkında neler düşünüyor?

Tanınmış Dede-Baba Doç. Dr. Bedri Noyan merhum da bu konuda müsbet düşünen bir zattır: Ona göre insan Tanrı'nın en şerefli varlığıdır, insanda yaşayan ruh Tanrı'dan bir parça veya bir nefestir. İnsan, gücü nisbetinde, Tanrı'nın bilicilik, işiticilik, güç yetiştiricilik gibi sıfatlarını bulundurmaktadır. Ama bu onun Allah olduğu anlamına gelmez. Diğer taraftan gelenekte yer alan “Allah, Muhammed, Ali” üçlüsü sevgi sırasına göre dizilmiştir. Hiçbir zaman Alevî-Bektaşîler Ali'yi Tanrı yerine koymaz. Ali'yi tanrılaştıranlar “Ali-İlâhîler” adlı bir grup olup bunların Türkiye'de Alevî-Bektaşî kitleyle ilgisi yoktur. (Cemal Şener, *Yaşayan Alevîlik*, İstanbul, 1993, s.32 vd.)

Doç. Dr. Bedri Noyan Dede-baba şöyle devam ediyor:

Bektaşîlik Tanrı'yı evrenin büyük sevgilisi kabul eder. O Sevgili yücedir, yaratıcı ve yapıcıdır. İyilikler güzellikler O'ndandır. Bektaşî'nin **Amentü**'sünde kötülük (şerr) yoktur. “Hayrihî ve hayrihî min-Allah-i teâlâ” (İyilik ve yine iyilik yüce sevgilidir). O'ndan kötülük gelmez.

Her insanın dileği O'nun isteği olmalıdır. Her insan, ruhunu temizleyerek yücele yücele O'na kavuşmalıdır. Bu büyük Sevgili somut bir varlık değil, herkesin gönlü, akli ve idrakinin genişliği oranında duyabildiği mantıklı bir güçtür. Aynı zamanda bir idealdir de... Fakat tamamının kavranması hemen hemen olanaksızdır. (Bedri Noyan, *Bütün Yönleriyle Bektaşilik ve Alevilik*, c.II, Ardiç Yay., Ankara 1999, s.132)

Edîb Harabî de aynı konuda şöyle söylüyor:

“Kün” dedi var etti kevn ü mekânı,
Bu kudret Hazreti Kibriya'nındır.
“Levlâke levlâk emr-i Sübhânı
Ki âlem Muhammed Mustafa'nındır.

(Bedri Noyan, a.g.e., c.III, s.69)

Bu mısraların yoruma ve izaha ihtiyacı hiç yoktur. Ötesini okuyucu değerlendirsün. Bu misaller ve benzerleri metafiziğin çevrim alanına giriyor mu, girmiyor mu, okuyucu karar versin.

Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. İsteyenler verdiğimiz kaynaklara bakabilirler. Bilhassa Hz. Pîr'in eserlerine dikkatle ve tahrif etmeden bakılmalı, eserlerdeki fikirlerin tamamı bütünlüğü içinde değerlendirilmeli. Yoksa herkesin kendisine göre bir cümle alıp onu şairin düşüncesinin tamamıymış gibi göstermek, o erenlere ve evliyalara ihanetten başka bir şey olmaz.

Bu örneklerden de anlaşılacağı üzere ne Hacı Bektaş Velî hazretlerinin ne Abdal Musa'nın, ne Rumeli'nin manevî fatihlerinden olan Seyyid Ali Sultan (Kızıl Deli)'nin, ne Kaygusuz Abdal'ın, ne Pîr Sultan Abdal'ın ve ne de diğerlerinin şiirlerinde İslam inançlarını aşan ve onları reddeden veya bu inançları materyalist temele oturtan bir anlayışa rastlamak kolay değildir. Sadece materyalist ve ateistlerin kendi istikametlerinde zorlamalı ve tahrifli gayretleri var ortada.

Batı dünyasında Rönesanstan itibaren görülen bu köklü dönüşümün zeminini, Hıristiyanlığa sonradan sokulan Üçlü tanrı anlayışı ile Hz. İsa'nın hem tanrı hem de insan olduğu, Tanrı'nın tarihte ilk ve son defa İsa kılığına girerek insanlığı kurtardığı fikri ve inancı hazırlamıştı.

İnsan nasıl bir varlıktır?

İnsan, akıllı, bilen, düşünen; düşündüklerini genellikle yapabilen, hayal edebilen bir varlıktır. Bilgisini uygular, teknolojiyi meydana getirir,

medeniyetleri kurar, yükseltir; sonra da onları yıkar. Tabiata hâkim olmak hırsı içindedir; ama içinde yaşadığı tabiatı tahrip ettiğinin farkına bile neden sonra varabilir. Bunlar kuvvetli taraflarıdır.

Pascal'ın dediği gibi onu bir su damlası, bir buhar tanesi boğabilir. Ruhunun değil, bedeninin bile kontrolü tam elinde değildir. Bir baş ağrısına doğru dürtüst çare bulamaz. Sahasında dünyaca meşhur bir migren mütehassısı, kendi migrenini tedavi etmekten aciz. Bu, insanın bedeni- ne bile hâkim olamadığını gösterir. Hatta rahmetli Muhsin Yazıcıoğlu'nun dediği gibi, "*insan kendi hayatının bir saniyesine bile hâkim değildir*". Bunlar da onun noksan ve aczini ifade eden tarafları değil midir?

İnsanın noksanlıkları ve zaafı çerçevesinde onun aceleci, hırslı, cimri, vefasız taraflarının çoğu zaman ağır bastığını ilave etmek lâzımdır. İnsan, ihtiraslarını, tutkularını, bağımlılıklarını çoğu zaman yenemez; onların esaretinden ya kurtulamaz veya çok zor kurtulur. Kindardır, unuttandır. En iyi düşündüğü zaman bile hata yapabilir. Onun için halkımız "*Beşer-Şaşar*" demiştir. Buna mukabil halkımız Allah'ın kudretini ifade için "*Düşmez- kalkmaz bir Allah*" tabirini kullanmaktadır. Hata etmek, *yanılmak*, insanın aklının ve mantığının aslî özelliğidir. Halkımız hatanın nasıl faydalı olduğunu da gayet güzel ifade etmiştir: "*Her hata bir nakış*" İnsanın hatasız olamayacağını daima yanılabilceğini Prof. Ömer Ferîd Kam merhum gayet güzel ifade etmiş:

Âkil geçinen güzîde nev'in (yani seçkin türün, insanın)
Aldanmağa ihtiyacı vardır.
İnsanla doğan bu eski derdin,
Zannetmeyiniz ilâcı vardır.

İnsan aldanır, aldatır. Bunlar onun zaafıdır. Bir taraftan kanaatkârdır, bir taraftan açgözlüdür, doymak bilmez. Çelişkiler, iç çatışmalar, bunalmalar kumkumasıdır. Nereden geldiğini kâh bilir kâh inkâr eder. Ama ölümlüdür, öleceğini bilir. Güney Saut yerlilerinin dediği gibi, insan, daha bir *ölüme bile çare bulamamıştır*. Ama ebedi olmak, ölümsüz yaşamak için can atar, bu uğurda feda edemeyeceği hiç bir şey yoktur. Onun için canla başla çalışır. Fakat *yaptığı makineye hâlâ ne can verebiliyor, ne ruh, ne suur, ne de sevgi...* Ölüm karşısında acizdir: Oturur ağlar, şaşkına döner, uzun süre kendisini toparlamaya çalışır. "*Ölenle ölümsüz*" der ve hayatın devam ettiğini anlayarak ona ayak uydurmaya çalışır Sel, zelzele, tsunami vb. olaylar karşısında iyice zavallılaşır. Tabiata hâkim olmak için uğraşan bu yaratığın acınası hali, onun acizliğini bütün çıplaklığıyla ortaya koyan

bir gerçektir.. Bir şeyde başarılı olursa, kendisini tanrı ilan eder. Ertesi gün de yerinde yeller eser. Havada uçak sallanmaya başlayınca sığınacak bir üstün varlık arar; firavunun boğulacağını anladığı anda "Musa'nın Tanrısına inandım" demesi gibi "Allah" diye bağırmaya başlar, kurtulunca Kur'an'ın sık sık vurguladığı gibi, her şeyi hemen unuttur, hemen vefasızlık tarafı ağır basar, hiç bir şey olmamış gibi davranır. Rahmetli Dr. Fehmi Cumalıoğlu bu durumu şöyle ifade etmiş:

Ona göre din, iman safsatadır, hayaldir, tabiattır yaratan
Ne hazin bir gerçektir, "Allah" diye haykırır
Ümidin tükendiği, gücün kaybolduğu an.

Bu, nasıl tanrıdır ki, kendi dertlerine bile doğru dürüst bir çare bulamıyor. Yemek, içmek, doğmak, ölmek, unutmak, dalgın olmak, aldatmak, aldatmak gibi noksanlıklardan kurtulamıyor. Zaman zaman oturuyor, düşünüyor ve kendi kendisini yaratamayacağını anlıyor. Bütün bu noksanlıklar içinde değil bir insanı, değil bir sineği, bir mikrobu bile yaratamayacağını anlıyor, bir mikrobu bile çıplak gözüyle göremiyor. Bunları kontrol bile edemiyor. Sonra ortaya çıkıp tanrılık taşıyor. Hatta bazı ateistler de Tanrı'nın yokluğunu ileri sürdükleri halde Tanrı'ya inanıyorlar. Buna yaşayan meşhur alman filozofu Habermas'tan bir örnek verelim:

Habermas *İnsan Doğasının Geleceği*, (çev. Kaan H. Ökten, Everest Yay., İstanbul, 2007, s.173) adlı eserinde Frankfurt okulu kurucularından ve okulun başkanlığını yapan Marksist Horkheimer'in şu sözünü naklediyor: "Horkheimer'in bir bütün olarak eleştirel kuram için söylediği şu cümle Adorno için de geçerlidir: 'Tanrı'nın olmadığını bilir, ama yine de ona inanmayı sürdürür.' Örneğin günümüzde Jacques Derrida -başka varsayımlardan hareket ettiği halde- benzer bir anlayış içindedir ve bu yüzden gerçekten de Adorno ödülü hak etmiştir". Demek ki Frankfurt okulunun marksist bir mensubu bile Tanrı inancından vazgeçememiş. Derrida da aynı yolu takib ettiğine göre çağımız aydınlarının ve bir kısım filozoflarının dramı da burada bariz olarak kendini gösteriyor.

İnsan neyi ne kadar yaratabilir?

İnsan için "yaratıcı" sıfatı kullanılıyor. İnsanın neyi ne kadar yaratabileceği bu husustaki hürriyetinin sahasının ne kadar ve bu hürriyetin sınırının ne olduğu merak ve tartışma konusudur. Bunun için üstad merhum Arif Nihad Asya'nın Allah'a hitab ederken insanın neleri yaratabileceğini biraz da kapalı bir mizahla şu şiirinde çok güzel ifade etmiştir:

Sen mermeri yaratırsın,
Ben ondan saray yaparım.
Suya ektiğin kamışı,
Keser, biçer ney yaparım.

Yuvada Havva'yı gelin
Adem'i güvey yaparsın
Şu mânâsız mesafeyi,
En yaparım, boy yaparım

Yeter ki Sen ver
Ben ondan mutlaka bir şey yaparım.
Sen orada cennet kurarken
Ben dünyada köy yaparım

Bir yalıncık(bebek) gönderirsin
Tarar, süsler, Bey yaparım
Gökteki öksüz dilimi
Bayrağıma Ay yaparım

İşte insanın, Allah'ın yarattıklarına dayanarak yapabilecekleri ve onun kudretinin sınırı. Malzeme, ham madde yoktan Yaratan'dan, onun üzerine bir şeyler katmak, yaratılmış yaratıktan yani tanrılık peşinde koşan insandan.

Fransız filozofu Descartes(1596-1650), kendisinin yaratılması yaratıcı ve yaratma konusunda şöyle düşünüyor:

Ben kendi kendimi yaratmış olamam; çünkü böyle bir gücüm yok. Bunun gibi beni, başka bir insan da yaratmış olamaz. Çünkü o da benim gibi yetersiz ve noksanlıklarla doludur. Öyleyse beni, bütün noksan sıfatlardan uzak olan **mükemmel bir varlık yaratmış** olmalıdır. Ben mükemmel olmadığım için bende mükemmellik fikri yok. Bu fikir bana, ancak mükemmel olan üstün bir varlıktan gelmiş olmalıdır..."

Ona göre Tanrı fikri, bize bizden gelemez. Biz kendi kendimizin illeti (sebebi) değiliz. Ancak Allah sebebi kendisinde olan varlıktır. Descartes'in *Metafizik Düşünceler ve Felsefenin İlkeleri* isimli eserlerinde Tanrı'dan anladığı şudur:

O, sonsuz, ebedî, değişmez, bağımsız, her şeyi en iyi bilir, her şeye gücü yeter. Varolan her şeyi o yaratmıştır. O her an yaratmaktadır. (création continué) O **aldanmaz ve aldatmaz**, aldanmadığı için *Bilgisi tamdır. Aldatmadığı için de bildirdiği de doğrudur.*

Çünkü aldanma ve aldatma noksanlıklarından beri olmayan insana mahsustur. Bilgisi tam olan Tanrı bildirdiğine göre vahyi de temellendirmek kolaylaşmaktadır.

Tanrı fikri Descartes nazarında, insanda doğuştan gelir. Çünkü Tanrı, insanı yaratırken, onun zihnine kendi varlığının fikrini koymuştur. Tıpkı bir sanatkârın eserinin altına ismini kazınması gibi. Descartes'in Tanrı'sı cisimli değildir (manevîdir, maddî değildir), bizim gibi duyuların yardımcı ile bilmez ve günah da işlemez (Descartes, *Felsefenin İlkeleri*, 23).

Bu Descartes'in Tanrısı. Ama, J. Locke, Leibniz, Pascal, Berkley, Hegel, Schleiermacher, Kierkegaard gibi pek çok büyük filozofun Tanrısı da Hıristiyanlığın Tanrı inancının felsefi olarak temellendirilmiş şeklidir. Hatta Alman filozofu Karl Jaspers (ö.1969) de bütün felsefesinin temelini böyle Aşkın (evreni aşan) bir varlığı koyar. Ona göre, Allah'a inanılır ve emin olunur.

Whitehead (ö.1947), evrendeki oluşun, gelişmenin, değişimin arkasında değişmez "Yaratıcı Güç" vardır der. Ona göre Tanrı, somut değildir; ama somut asallığın temelidir, kendisini devamlı gerçekleştirir. O'nun tabiatı aklıfiliğin temelidir. Akli kuran da O'dur.

Bunları niçin söylüyoruz? Felsefeciler sadece birkaç materyalist ve ateist filozoftan ibaret değildir. Esat Korkmaz, maddeci birkaç filozoftan medet ummasına rağmen, onlar yetmemiş ki koyu Hıristiyan filozofların kapısını çalmış ama onların fikirlerini kendisine göre tahrif ederek bunu yapmıştır.

Maddeci felsefelerin dayanakları

Burada bir başka noktaya daha işaret edelim: 18. asır mekanik maddecileri, kendilerinin Descartes gibi modern felsefenin babası sayılan bir büyük filozofa dayandıklarını iddia ediyorlardı. Çünkü Descartes Allah tarafından yaratılmış iki cevher kabul ediyordu: Ruh ve madde. Descartes "makine hayvan" demişti, 18. asır maddecileri de "Makine insan" diyorlardı.

Başını Büchner'in çektiği 19. asır ortalarında ortaya çıkan vülger, kaba bilimci monist (*vahdet-i mevcutcu*) maddecilik ise kendisinin Kant'ta dayandığını söylüyordu. Çünkü Kant *Saf Aklın Tenkidi* adlı kitabında saf akıl fenomenler âlemini bilebilir, numen âlemini bilemez diyordu. Ama aynı filozof, *Pratik Aklın Tenkidi* adlı kitabında yaptığı hatayı tamir ediyor ve bir ahlak metafiziği yapıyor, numen âlemini iman ile bilebileceğimizi söylüyordu. Bizde bu maddeciliği Türkiye'ye taşıyan Baha Tevfik ve arkadaşları 1912'de çıkardıkları *Felsefe Mecmuası*'nın her sayısında Kant felsefesini anlatan ve kendilerinin böyle büyük bir filozoftan kuvvet aldıklarını söyleyen yazılar yazıyorlardı. Kant püritanizme (zahidliğe) bağ-

lı bir ananın çocuğu idi. Nitekim *Sadece Aklın Sınırları İçinde Din* adlı son eserinde Hıristiyanlığa teslim olmuştu. İşte vülger, kaba materyalizm Kant'ın diğer kitaplarını ve fikirlerini inkar ediyor, Kant biz sadece fenomenler alemini biliriz dediğine göre biz de sadece bu olaylar ve görünürler alemi biliriz, ötesini bilemeyiz, onun ötesinde metafizik alem yoktur, olsa da zaten bilinmez, diyorlardı. Böylece onlar da Kant gibi büyük bir filozofa dayandıklarını sanıyorlardı. (S.Hayri Bolay, Türkiye'de Ruhçu-Maddecî Görüşlerin Mücadelesi, 5.baskı, Nobel yay., Ankara, 2008)

Esat Korkmaz da Hegel'in diyalektiğini ve evrenin oluşuna dair ana fikrini alırken onun oluşu izahını yarıda kesip, aldıklarını Alevîliğe giydiliyor, buradan bir maddî dünya tasarımı çıkarıyor.

Bunların örneklerini çoğaltmak mümkündür. Fakat Kur'an'ın dediği gibi, insan önce bir "nutfe" (meni damlası) parçasından yaratıldığına bakmalı, kendi gücünün sınırlarını tayin edebilmelidir. Başaramadığı zaman, eğer tanrılık davasında ise, ağlayıp sızlanmamalı, morali bozulmamalı, bunalıma düşmemelidir. Bütün bunlar, noksanlık alâmetleridir. Yoksa bütün noksanlıklarına rağmen kendisini tanrı ilan ederse firavunlar ve çağımızdaki benzerleri gibi sahte tanrı olmaktan öteye gidemez, ötekiler gibi yıkılıp gider. 3500 sene saltanat süren sahte tanrılar olan firavunlar silsilesinden bugün ne kaldı? Bir kaç piramit, birkaç tahnitli ceset veya birkaç granit heykel. Zavallılar kendilerini ebedileştirdiklerini sandılar. Rahmetli Mehmed Akif "Firavunla Yüzyüze" adlı şiirinin sonunda firavuna şöyle hitap ederek o ebedilik sevdasının ne olduğunu gayet veciz bir şekilde anlatıyor:

Bileydim ey koca Mısır'ın ilâhı uryanı (çıplak ilâhı)
Mezara, heykele ait bütün bu velveleler,
Bekan için mi hakikat? Meramın oysa, heder:
Evet, bütün beşerin hakkıdır bekâ emeli:
Fakat bu hakkı ne taştan, ne leşten beklemeli

Öyleyse insan, bu zaafı içinde neyi yaratabilir, neyi yaşatabilir? Ölen bir varlığa can, bir makineye sevgi verebiliyor mu? Kendi baş ağrısına, dolayısıyla bedenine bile hâkim olamayan varlığın tanrı olması, ona tanrı denmesi felsefî ve aklî temeli olmayan bir özenti değil midir?

Mutlak varlık denilen Allah, her şeyi mükemmel olan, hiçbir noksanlığı bulunmayan varlıktır.

"Yaratan-Yaratılmış ayırımı olmaması" fikri de insana yaratıcılık izafe edilmesinden ileri gelen bir fikirdir. İnsanın yaratıcılığı Arif Nihad Asya

merhumun yukarıda dediği gibi Allah'ın yarattığı mermerden meselâ, saray veya heykel yapmasından ibarettir.

Milattan 500 sene önce Ksenofanes "Allah vardır, birdir, doğmamıştır, doğurmamıştır" diyordu. Sonra da insan şeklinde tanrı heykeli yapıp onlara tapanlara şöyle sesleniyordu: 'Öküzler de resim yapabilseler, onlar da tanrılarını öküz şeklinde yapardı.' (Yani 'öküzlük yapmayın' demek istiyordu!)

Kur'an-ı Kerim'de mutlak varlığın en mükemmel ifadesi vardır.

De ki: Allah birdir. Her şey ona muhtaçtır. O kimseye muhtaç değildir. O doğurmamıştır, doğurulmamıştır. Hiçbir şey, O'nun dengi olamaz". (İhlas Suresi)

Süleyman Çelebi de şöyle diyordu:

"Cümle âlem yoğ iken ol var idi
Yaradılmışdan ganî cebbâr idi"
"Ol! dedi bir kerre var oldu cihan
Olma, derse, mahvolur ol dem heman"

Demek ki tanrılık sevdasında olan insanın durumu bu, akibeti de belli. Korkmaz'ların insanı ve tabiatı tanrılaştırması meseleyi halletmiyor. Üzerinde yaşadığımız dünyanın tanrısı insandır denilse bile, ışık hızıyla bir milyar sene önceki görüntüsü bir milyar ışık senesinde dünyamıza ulaşan bir yıldızın, kainatın Tanrısı kim? Tanrı denilen insan milyonlarca sene sonra uzayın birkaç metre karelik bir yerine yeni adımını attı, ötesine ne zaman varacak? Tanrı- insanların değil, dünyanın ömrü buna yetecek mi?

Geçmişteki ve günümüzdeki Alevî ve Bektâşî büyüklerinin fikirleri de gösteriyor ki bazı kişiler, Alevîliğe ve Bektâşîliğe bühân ederken onu kendi ideolojilerine alet etmek istiyorlar. Cansız ve şuursuz tabiatı tanrılaştırmaya çalışan Korkmaz, bu tahrifi o kadar ileri götürüyor ki İslâm tasavvufunun "Terk-i dünya, terk-i ukbâ, terk-i terk" ilkesini tersine çevirip Hegel diyalektiğinden de faydalanarak ahiret hayatını inkârâ çeviriyor, sonra da son aşamada Alevîliği nihilist bir anlayışa sürüklemeye çalışıyor. Halbuki "terk-i dünya" ilkesi seyr-i sülûkta "mâsiva" denilen dünyaya tapmaktan kalbi arındırmaktır. Zaten mürid, dünyanın ve hayatın içinde yaşıyor. İşlerini aksatmıyor, ama gönlü Allah ile. İkinci aşamada yani ahiret hayatını, ceza endişesini de bir kenara bırakıp Allah'a daha çok yakınlık kazanmaya çalışmasıdır. Üçüncü aşamada ise her yerde ve her saniye Allah'ı

düşünür ve her varlıkta O'nun kudretinin izlerini görür hale gelmesidir. Yunus'un ve diğer mutasavvıf şairlerin şiirlerinde bu gayet açıktır.

Nitekim Yunus'tan bazı örnekler bunu ifadeye yetse gerek. Şu kıt'a da bir başka ifadesidir:

Aşık yunus Seni ister
Lütfeyle cemalini göster
Cemalini gören aşıklar,
Ebedî ölmez Allah'ım.

Kaygusuz Abdal'ın yukarıda geçen ifadesi bu tahrifatı yalanlamaya yeter de artar bile!. Aynı ifadeleri tekrar okumakta fayda vardır:

Ehlü'llah Hak cemaline âşıkdürler. Anınçün onlara dünya ve ahret ha-
ramdür. Onlar ne dünya için şâd olur, ne de ahret için korku çekerler.
(a.g.e., s.37)

Bu davranışlara karşı olan Alevî ve Bektaşî temsilcilerinin ve araştı-
cılarının bu konuda, muhalefet seslerini yükseltmeleri lâzım. Yoksa inanç-
larındaki samimiyeti nasıl isbat edecekler?